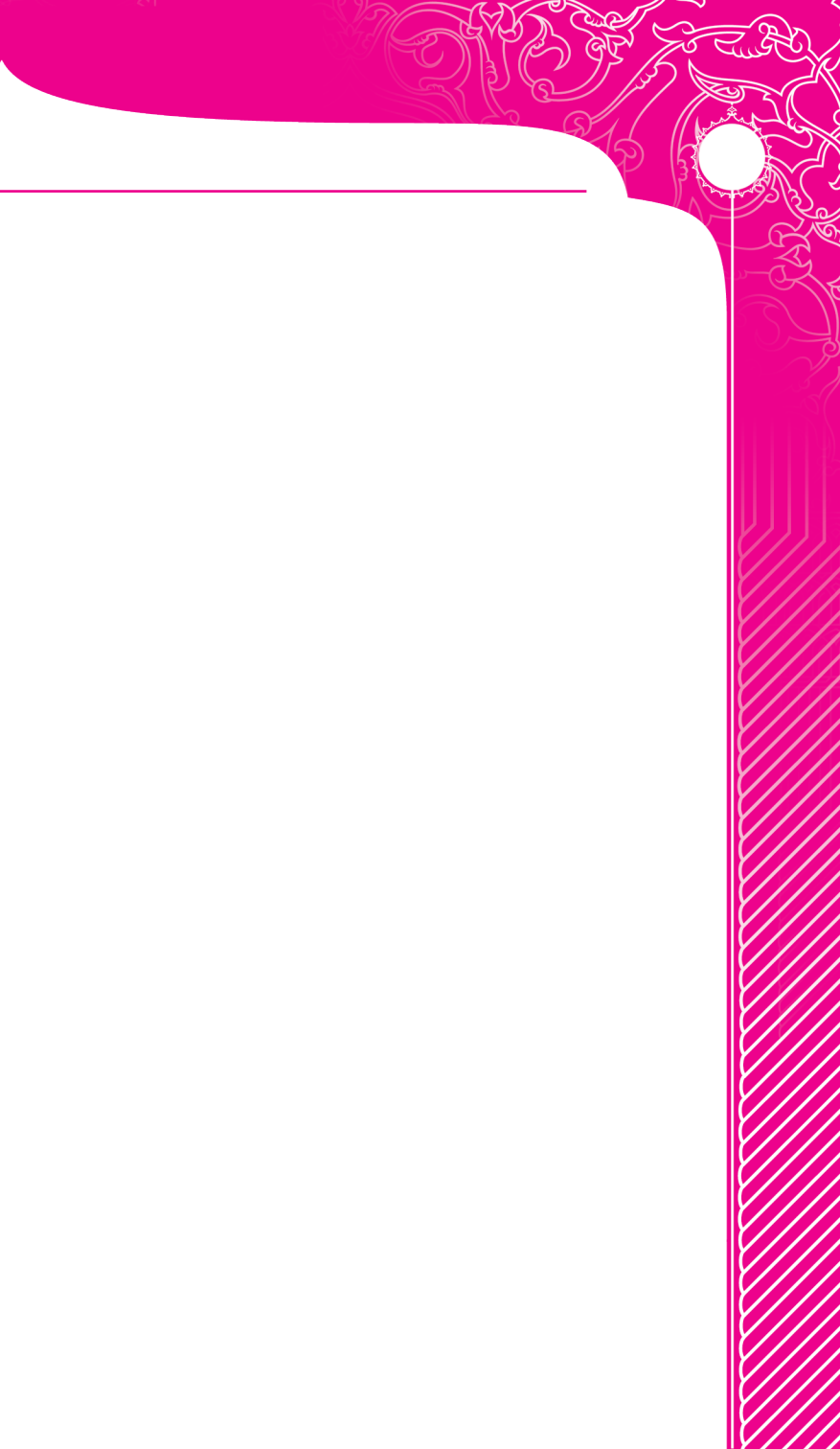

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۳
فقه و
زندگی

احکام کیف و کفتش و چرم

محمدابراهیم امینی و الیاس صالحی

قم خیابان مصلاى قدس پلاک ۶۸۲
صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵
تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

نام کتاب	فقه و زندگی (۲۳)
تدوین	احکام کیف و کفش و چرم
ویراستار	محمد ابراهیم امینی و الیاس صالحی
ناشر	مجید حسن زاده
چاپ	نشر معروف - قم
نوبت چاپ	نگارش - قم
تیراژ	اول - ۱۳۹۵
شابک	۳۰۰۰
قیمت	۹۷۸۶۰۰۶۶۱۲۶۸۳
	۳۳۰۰۰ ریال

سرشناسه: امینی، ابراهیم، ۱۳۳۳ - عنوان و نام پدیدآور: احکام کیف و کفش چرم / ابراهیم امینی؛ به سفارش ستاد امر به معروف و نهی از منکر پژوهشگاه امر به معروف و نهی از منکر. / مشخصات نشر: قم: نشر معروف، ۱۳۹۵. / مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص. / فروست: فقه و زندگی؛ ۲۳. / شابک: ۳-۶۸-۶۶۱۲-۶۰۰-۹۷۸ / وضعیت فهرست نویسی: فیبا / یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۹.

موضوع: چرم (فقه)

موضوع: Leather (Islamic law)

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه

موضوع: *Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc.

موضوع: فتوهای شیعه -- قرن ۱۴

موضوع: Fatwas, Shiites -- ۲۰th century

موضوع: چرم -- صنعت و تجارت

موضوع: Leather industry and trade

موضوع: کیف و کیف دوزی

موضوع: Bags

موضوع: کفش ها

موضوع: Shoes

موضوع: چرمینه

موضوع: Leather goods

شناسه افزوده: ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. پژوهشگاه امر به معروف و نهی از منکر
رده بندی کنگره: ۸۱۳۹۵ // BP۱۹۸ / الف ۴ / ج ۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۷۲۳۷۹ / رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۳۷۹

به سفارش:

ستاد امر به معروف و نهی از منکر
پژوهشگاه امر به معروف و نهی از منکر

فهرست مطالب

سخن پژوهشگرده	۱۱
مقدمه	۱۷

فصل اول

کلیات و پیشینه چرم، کیف و کفش

تعریف چرم	۲۰
تاریخچه چرم در ایران	۲۱
کاربرد چرم قبل از اسلام	۲۵
کاربرد چرم بعد از اسلام	۲۶
چرم در عصر کنونی	۲۸
مشکلات صنعت چرم در ایران	۲۹
تفاوت صنعت چرم و صنعت خز	۳۲
انواع چرم	۳۳
موارد استفاده چرم	۳۸
الف. استفاده چرم در غیر پوشاک	۳۸
۱. ادوات جنگی	۳۸

۲. نقاشی ۳۸
۳. وسایل زینتی ۳۹
۴. وسایل ورزشی ۳۹
۵. قلمزنی و حکاکی ۳۹
- ب. استفاده چرم در پوشاک ۴۱
- مفهوم شناسی کیف و کفش ۴۲**
- تعریف کیف ۴۲
- ست چرم ۴۳
- انواع کیف‌های چرمی ۴۳
- کیف دستی ۴۳
- چمدان ۴۴
- تعریف کفش و کفّاشی ۴۶
- پیشینه کفش ۴۷
- تاریخچه بعضی از کفش‌ها ۵۰
- انواع کفش ۵۱
- کفش‌های معمولی ۵۱
- کفش‌های ورزشی ۵۳
- کفش‌های خاص ۵۳
- اجزای کفش ۵۴
- کفش‌های سنتی ایرانی ۵۴
- چکمه ۵۵
- خف ۵۵
- چارق ۵۵
- گیوه ۵۶

فصل دوم

تولید کنندگان چرم، کیف و کفش

- مراحل چرم سازی ۶۰
۱. مرحله خیساندن و شست و شو ۶۰
۲. آهک دهی ۶۱
۳. لش زدایی (Fleshing) ۶۲
۴. موگیری ۶۳
۵. آهک‌گیری و آنزیم دهی ۶۳
- تشخیص چرم اصیل ۶۴
- ۶۵..... احکام فقهی چرم
- حکم انواع چرم ۶۵
 - نماز خواندن در لباس‌های چرمی خارجی ۶۸
 - حکم استفاده از پوست موجود در بازار مسلمین ۶۹
 - حکم خریدن پوست از بازار کفار ۶۹
 - حکم پوست حیوانات با ذبح شرعی ۷۰
 - بازگرداندن چرم خراب ۷۰
 - کیف دوزی ۷۱
 - کفش دوزی ۷۲

۷۳..... صنف کفاشان

 - وسائل مورد نیاز در کیف و کفش دوزی ۷۵

فصل سوم

احکام خرید و فروش کیف و کفش

- لزوم فراگیری احکام معامله قبل از تجارت ۷۷

- معامله باطل در مورد چرم ۷۹
- فروختن جنس پاکی که نجس شده ۷۹
- خرید چرم، کیف و کفش دزدی ۸۰
- شرایط خریدار و فروشنده ۸۰**
- معامله با بچه‌ها ۸۱
- وظیفه معامله کننده با بچه ۸۱
- تلف مال در معامله با بچه ۸۲
- آداب و اخلاق تجارت ۸۳**
- مستحبات کسب و تجارت ۸۳
- مکروهات کسب و تجارت ۸۵
- راست گویی در تجارت ۸۷
- توصیه‌هایی برای فروشنده چرم و کیف و کفش ۸۷**
- پرهیز از تبانی برای بالا بردن قیمت‌ها ۸۹
- خوش رویی و حسن خلق در تجارت ۹۰
- گران‌فروشی و بی‌انصافی ۹۱
- حکم و آثار گران‌فروشی ۹۲
- دقت در وقت معامله ۹۲
- ویژگی‌های یک فروشنده موفق ۹۳
- توصیه‌هایی برای خرید کفش ۹۵**
- دقت در اندازه کفش ۹۷
- عوارض کفش نامناسب در کودکی ۹۸
- خصوصیات کفش استاندارد ۱۰۰
- رویه کفش ۱۰۱
- زیره کفش ۱۰۱

- ۱۰۱..... پنجه کفش
- ۱۰۲..... تنه کفش
- ۱۰۲..... کفش های پاشنه دار
- ۱۰۳..... عوارض کفش نامناسب
- ۱۰۴..... اصول اولیه شناخت پا و بهداشت آن

فصل چهارم

مصرف کنندگان کیف و کفش

- ۱۰۶..... رعایت بهداشت و نظافت کفش ها برای ورود به مسجد
- ۱۰۷..... • نماز و مسح کشیدن با کفش
- ۱۱۰..... آداب انتخاب و پوشیدن کفش
- ۱۱۰..... الف. آداب انتخاب کفش
- ۱۱۳..... ب. آداب پوشیدن کفش
- ۱۱۴..... • حکم پوشیدن دمپایی جنس مخالف
- ۱۱۵..... • حکم عرق پا در پوتین های غیر اسلامی
- ۱۱۶..... • حکم توپ های چرمی
- ۱۱۷..... نوع کفش
- ۱۱۹..... • پاک شدن کف پا و ته کفش نجس
- ۱۲۱..... • نجس شدن دمپایی در دست شویی و سرایت آن
- ۱۲۳..... • حکم استفاده از کفش چرمی
- ۱۲۴..... • لباس شهرت و احکام پوشش
- ۱۲۵..... • حکم صدای کفش
- ۱۲۶..... • حکم کفش سیاه و براق
- ۱۲۶..... • تشبه به جنس مخالف
- ۱۲۶..... • نگاه کردن درون کیف دیگری

- راه رفتن در جا پای سگ در زمین خیس ۱۲۷
- حکم عوض شدن کفش ۱۲۸
- حکم کفش‌های پیدا شده در اماکن زیارتی ۱۲۹
- کیف پولی جا مانده در ماشین ۱۲۹
- راهنمای نگه‌داری از محصولات چرمی ۱۳۰**
- طریقه نگه‌داری کفش ۱۳۳
- خشک کردن کفش ۱۳۳
- واکس زدن کفش ۱۳۳
- گشاد کردن کفش کتانی ۱۳۳
- پاک کردن شوره آب از کفش ۱۳۴
- پاک کردن کفش جیر ۱۳۴
- پاک کردن کفش سفید ورزشی ۱۳۴
- پاک کردن کفش‌های مردانه ۱۳۵
- پاک کردن کفش‌های کتانی ۱۳۵
- پاک کردن کفش‌های روشن ۱۳۵
- برطرف کردن صیقلی کف کفش ۱۳۶
- پاک کردن پاشنه کفش ۱۳۶
- صاف نگه داشتن چکمه بلند ۱۳۶
- توصیه‌هایی برای دوام بیشتر کفش ۱۳۶
- منابع ۱۳۹

سخن پژوهشکده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی در مرحله شناخت سه گام دارد:

شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزوجل.

شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.

شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت.

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهش های اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهش‌های ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتاب‌های «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و باید‌ها و نباید‌های فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست‌اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتاب‌هایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان

کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه بسیاری از کسبه محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری دبیر محترم ستاد امر به معروف و نهی از منکر حجة الاسلام والمسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سال‌های آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و نظارت جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج سید محمد تقی علوی و همکاری گروهی از فضیلاي حوزه

علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می‌شود. همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی‌ها در حوزه کسب و کار سبب می‌شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش‌های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

احکام صنف طلا و جواهر

احکام تلفن همراه

احکام بازی‌های رایانه‌ای

احکام صنف اتوبوس‌رانی

احکام صنف فرش و تابلوفرش

احکام صنف کیف و کفش (سراجان)

احکام صنف ماهی‌فروشان

احکام صنف ناشران

احکام صنف پوشاک

- احکام صنف نانوایان
- احکام صنف رایانه و اینترنت
- احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان
- احکام صنف اغذیه فروشان
- احکام صنف پارک‌ها
- احکام عمومی کسب و کار
- احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
- احکام صنف الکتریکی
- احکام صنف عطاری و دارو گیاهی
- احکام صنف لوازم صوتی و تصویری
- احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادران گرامی حجج اسلام محمد ابراهیم امینی و الیاس صالحی پدید آمده به احکام کیف و کفش و چرم اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و دست اندرکاران محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثریاری کنند. با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی

و کسب رضای حضرت حق گام‌هایی بلندتر برداشت. امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر عالم حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

fmaroof.ir

info@fmaroof.ir

مقدمه

خداوند متعال انسان را اشرف موجودات قرار داد و به همین خاطر، تمام وسائل راحتی انسان را فراهم آورد؛ تا او بتواند با آرامش بیشتری به اهداف عالی و مهمی که از طرف خداوند برایش در نظر گرفته شده، برسد. در سوره نحل آیه ۸۰، خداوند این چنین می‌فرماید:

«و خدا برای شما خانه‌هایتان را مایه آرامش قرار داد و از پوست دام‌ها برای شما خانه‌هایی قرار داد که هنگام کوچ و هنگام اقامت به آسانی می‌توانید آن‌ها را جابه‌جا کنید و از پشم‌ها و کرک‌ها و موهای آن‌ها، وسایل زندگی قرار داد که تا چندی مورد استفاده است.»^۱

۱. «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَانًا

در آیه دیگری نیز می فرماید:

«و چهارپایان را آفرید؛ در حالی که در آن ها، برای شما وسیله گرمابخش و دارای منافع دیگری است؛ و از گوشت آن ها می خورید»^۱!

منافع چهارپایان در تأمین سواری و تغذیه خلاصه نمی شود؛ بلکه پوست، روده، پشم، کرک و شیر آن ها و کار آن ها مثل شخم زدن از دیگر منافع چهارپایان است و حتی از فضولات آن ها نیز برای کود طبیعی یا وسیله ایجاد حرارت، استفاده می شود و علاوه بر این ها نقش حیوانات در اشتغال و ایجاد کارخانه های نخ ریزی، چرم سازی و لبنیات، چشم گیر است.^۲

استفاده از چرم از زمان انسان های نخستین رواج داشته است. انسان اولیه، به این نتیجه رسید که برای محافظت از پاهای خود در مقابل سنگ و خار و خاشاک، تکه پوستی سخت به دور آن پیچید و یا هنگامی که پی برد می شود آب را در مشک نگه داری کند، توانست از تعداد دفعات لازم برای رفتن به رودخانه و چشمه بکاهد؛ سپس به مرور زمان، دانش استفاده از چرم فزونی یافت و قبایل اولیه از

وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ» (نحل، آیه ۸۰).

۱. «وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ» (نحل، آیه ۵).

۲. محسن قرائتی، تفسیر نور، ج ۸، ص ۳۰۰.

چرم، چادر، بستر، زیرانداز، زره، افسار و کفش می ساختند. از روایات چنین برداشت می شود که حضرت آدم علیه السلام که کعبه را بنا کرد، نخستین کسی است که پرده ای مو، بر آن پوشاند و پس از حضرت آدم علیه السلام، «تبع» پرده ای از چرم بر آن پوشاند؛ سپس حضرت ابراهیم علیه السلام پرده ای ضخیم بر روی آن قرار داد؛ و نخستین کسی که جامه بر آن پوشاند، سلیمان بن داوود علیه السلام بود که جامه ای از قماش قباطی مصری بر آن پوشاند.^۱

با توجه به مطالب فوق، به این نتیجه می رسیم که چرم اولاً بین مردم دارای ارزش زیادی داشته و ثانياً کاربردهای زیادی داشته است و دارد و اجسام زیادی از جمله کیف و کفش از آن ساخته می شوند که هر کدام در دین اسلام آداب و احکام و حلال و حرامی دارد که در این نوشته در حد توان به این احکام پرداخته می شود تا انشاء الله موجب خیر و برکت در زندگی و در نتیجه سبب رشد و تکامل جامعه اسلامی شود.

۱. صدوق، من لا یحضره الفقیه، ترجمه غفاری، ج ۳، ص ۸۱.

فصل اول

کلیات و پیشینه چرم، کیف و کفش

تعریف چرم

چرم، جنسی است که از دباغی پوست خام جانوران، به ویژه گاو، به دست می‌آید. عمل دباغی، پوست فسادپذیر را به یک ماده طبیعی پایدار و انعطاف‌پذیر، برای کاربردهای گوناگون، تبدیل می‌کند. چرم در تلفیق با چوب، پایه بسیاری از ابزارهای گذشته بوده است. استفاده اصلی چرم در صنعت کفش است.^۱

۱. ویکی پدیا چرم: [wikipedia.org/wiki/چرم](https://www.wikipedia.org/wiki/چرم)

تاریخچه چرم در ایران

ایرانیان با پیشینه سه هزار ساله، اولین و قدیمی ترین تولید کنندگان چرم در جهان بوده‌اند. آثار باستانی به جا مانده از دوران قبل از میلاد، نشان دهنده این است که ایرانیان از حدود ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد، از پوست برای تهیه لباس، کفش و جنگ افزار، استفاده می‌کردند، ولی از ۵۵۰ سال قبل از میلاد بود که از چرم برای لباس و زره نیز استفاده کردند.

وجود واژه‌هایی مانند ادیم، کیمخت، ساغری، تیماج و سختیان در زبان پارسی قبل از اسلام و همچنین وجود واژه‌های مرتبط با وسایل و ابزارهای چرمی، مانند سختک، کمر بند، انگشتیان، مشک و... در متون پهلوی، نشان دهنده استفاده گسترده از چرم در ایران پیش از اسلام است. در حدود ۱۵۰۰ سال پیش از میلاد، ایرانیان پوست‌هایی بلند و بدون آستین می‌پوشیدند که تازیرزانوهایشان می‌رسید و به احتمال زیاد، مردم ثروتمند آن زمان از پوست یوزپلنگ و مردم فقیر از پوست گوسفند استفاده می‌کردند. تا قبل از مدها و حتی خود مدها، لباس‌هایشان همین‌طور بود و رسم انداختن پوست روی شانه تا امروز نیز در بین چوپانان کوهستان آذربایجان رواج دارد.

به نوشته ابن یمین^۱، ایرانیان باستان برای نوشتن از پوست حیواناتی مانند گاو میش، گاو و گوسفند استفاده می‌کردند. ابن یمین در نوشته‌هایش بر نوشتن دستورات داریوش بر روی چرم اشاره کرده است. بنا بر برخی روایات، اوستا را بردوازده هزار قطعه پوست گاو نوشته بودند. همچنین پوست نوشته‌هایی که در اورامان کردستان یافت شده و در موزه بریتانیا نگه‌داری می‌شوند نشان دهنده استفاده از پوست برای نگارش در دوره اشکانیان است.

تولید انواع پوست و چرم و نیز تجارت مرتبط با آن در دوره عباسی، در سراسر قلمرو اسلامی پررونق بود. استفاده از پوست حیوانات مختلف برای ساخت پوستین، قبضه شمشیر، آستر کفش و لباس‌های زمستانی، همچنین برای افسار، رکاب، مشک و نیز جلد‌های چرمی برای کتاب‌ها که به صورت ساده ای طلاکوب می‌شد، بعضی از مهم‌ترین کاربردهای چرم در این دوره بوده است. گزارش‌های فراوانی درباره تجارت پوست و چرم در این دوره در دست است که نشان دهنده رونق استفاده از چرم در این دوره می‌باشد.

۱. امیرفخرالدین محمود بن امیریمین الدین طغرایی مستوفی بیهقی فریومدی، مشهور و متخلص به «ابن یمین»، یکی از شاعران ایران در سده هشتم هجری بوده است.

تجارت چرم و پوست پس از حمله مغول نیز پررونق بود. مکاتبات خواجه رشید الدین، گواه شهرت برخی شهرها مانند تبریز و شیراز در تجارت چرم در این دوره است. در دوره تیموری از چرم برای جلد کتاب‌ها و ساخت جلد‌های ضربی و سوخته، استفاده بسیاری می‌شد؛ به طوری که جلد سازی به عنوان هنری تزیینی در این دوره، اهمیت پیدا کرد.

گزارش‌های جهان گردان از دوره صفوی نشان دهنده رونق فراوان بازار چرم و فعالیت‌های مرتبط با آن در این دوره است. «کمپفر»، از کارگاه‌های سلطنتی و از کفش دوزخانه و پوستین دوزخانه سخن گفته است. معروفیت ساغری ایرانی در این دوره، به حدی بود که شاردن معتقد است واژه شاگرد فرانسوی، به معنی پوست خالدار، مقتبس از کلمه ساغری می‌باشد. ساغری در دوره صفوی در تبریز تولید می‌شد و بیشتر در ساخت چکمه و کفش، کاربرد داشت و همه درباریان از این نوع کفش‌های ساغری می‌پوشیدند. در دوره قاجار انواع چرم به مقدار زیاد در شهرهای ایران تولید می‌شد. همدان در این دوره، مرکز مهم تولید نوعی چرم معروف به چرم همدانی بود که از پوست گوسفند، تهیه می‌شد. یکی از کارهای امیر کبیر در سال ۱۲۶۷ فرستادن

پوست به نمایشگاه لندن بود. علاوه بر این در این دوره صادرات پوست و چرم از اغلب شهرهای ایران به روسیه، عثمانی و هند رونق بسیاری داشت. علاوه بر همدان، شهرهای تبریز و اصفهان نیز در تولید و صادرات چرم، سهم بسزایی داشتند و به علت رعایت مسائل شرعی، تجارت چرم‌هایی که توسط غیرمسلمانان تولید می‌شدند در دست ارمنیان بود.

اولین کارخانه چرم سازی ایران، در سال ۱۳۰۸ ش در شهر تبریز ایجاد شد و پس از آن در همدان، تهران، اصفهان و برخی شهرهای دیگر نیز کارخانه‌هایی تاسیس شدند؛ به طوری که در سال ۱۳۳۷ تعداد ۲۲ کارخانه در ایران مشغول به کار بودند.

از سال ۱۳۶۲ در اطراف شهرهایی مانند تهران، تبریز و مشهد که از قدیم در تولید چرم فعال بودند شهرک‌های صنعتی تولید این کالا راه اندازی شد. این شهرک‌ها را چرم‌شهر، نامیدند. که وجود این شهرهای صنعتی، به افزایش تولید چرم و کیفیت آن، کمک شایانی نموده است؛ به طوری که امروزه فقط در شهر تبریز سالانه ۲,۵۰۰,۰۰۰، جلد چرم تولید می‌شود.

کاربرد چرم قبل از اسلام

انسان در همان روزهای آغازین سکونتش بر روی زمین، به خواص و اهمیت پوست حیوانات پی برد و به همین جهت از آن برای مصارفی چون پوشاک، کفش، زیرانداز و... بهره جست.

اگرچه انسان در ابتدا پوست را به صورت خام مورد استفاده قرار می داد، ولی با گذشت زمان به فن نگه داری و دباغی پوست و تبدیل آن به چرم پی برد.

قبیله قریش همه ساله مبلغی را برای مخارج حجاج کنار می گذاشتند و آن را به قصی می دادند و قصی با آن، در ایام منی و مکه، برای مردمان غذا تهیه می کرد و از چرم، حوض هایی می ساخت و آن ها را پر از آب می کرد و در مکه و منی و عرفات، مردم را آب می داد. این یادگارهای قصی در دوره جاهلیت همچنان در قوم او (قریش) جاری بود و تا بعد از آمدن اسلام نیز ادامه داشت.^۱

نکته مهمی که با توجه به شواهد و قرائن موجود، مانند اشیای به دست آمده از دوران قدیم و نیز مجسمه ها، نقش برجسته ها و نقاشی ها می توان به آن اشاره کرد، استفاده از چرم به صورت روزمره بوده است؛ یعنی چرم همواره در

۱ عقاید اسلام در قرآن، ج ۳، ص ۲۷۹

زندگی انسان نقش داشته و به کار می‌رفته است. این کاربرد گاهی در کفش و پوشاک و به ویژه در کفش شکارچیان و جنگ جویان و گاهی برای افسار و یراق آلات حیوانات و زمانی نیز برای ساخت ظروف بوده است.

کاربرد چرم بعد از اسلام

با گذشت زمان، استفاده از چرم در زندگی مردم بیشتر شد؛ به طوری که در زمان پیامبر اکرم و ائمه علیهم‌السلام از چرم برای لباس، کفش، غلاف شمشیر و... استفاده می‌شد. در سالهای آغازین ظهور اسلام، ورق‌های قرآن را بر پوست آهو، می‌نوشتند و این شیوه حتی تا دو قرن پس از ظهور اسلام نیز ادامه داشت.

حضرت فاطمه علیها‌السلام خدمت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم رسید و عرض کرد: پدرجان! سلمان از لباس من در تعجب است و حال آن که به خدا سوگند مدت پنج سال است که فرش من و علی جز پوست تختی بیش نیست که روزها شترمان را روی آن علف می‌دهیم و شبانگاه همان را فرش خود می‌نماییم و بالش زیر سر ما از چرم است و داخل آن پوست درخت خرماست.^۱

بنابراین چرم، کارایی فراوانی در زندگی مردم زمان

۱. تفسیر حکیم، ج ۲، ص ۲۲۴

ائمه عليهم السلام و به ویژه در زندگی خود ائمه عليهم السلام داشته است. همچنین روایت شده که قرآن بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل می شد، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن آیه را تلاوت می کرد و اصحاب آیه را روی چرم و... می نوشتند.^۱

در روایت دیگری آمده است:

وقتی جعفر بن ابی طالب و همراهانش به حبشه رفتند و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم به مدینه هجرت کرد، و در جنگ بدر پیروزی نصیب مسلمین شد، قریش در دارالندوة جمع شدند و گفتند: ما باید از یاران محمد که در حبشه اند، انتقام کشتگان مان را بگیریم؛ پس مالی جمع کرده، هدیه نزد نجاشی بفرستیم؛ شاید پناهندگان را باز پس دهد و با این هدف، عمرو عاص و عمارة بن ابی معیط را با هدایایی از چرم و ادویه و... به حبشه اعزام کردند...^۲»

از این روایت به دست می آید که چرم در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دارای ارزش فراوانی بوده است و یک نوع هدیه و کالای قیمتی و زینتی محسوب می شد.

از چرم در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در سپرو نیزه استفاده می شد. زایگر آلمانی در کتاب خود می نویسد:

۱. قرآن منشور زندگی، ص ۵۵.

۲. اسباب النزول (ترجمه ذکاوتی)، ص ۵۸.

علی ع مثل اکثر سلحشوران قدیم، می توانست تمام سلاح‌ها را به کار گیرد؛ همچنان که در به کار بردن شمشیر، بسیار بصیر بود و در کاربرد نیزه، گرز و تیر و کمان، مهارت داشت و سپری از چرم که هم مقاوم بود و هم سبک بود، داشتند.^۱

با توجه به این مطالب، چنین استنباط می شود که چرم در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دارای ارزش فراوان بوده و کاربردهای زیادی داشته است.

چرم در عصر کنونی

در این زمان با توجه به سرمایه‌گذاری‌های دولت و بخش خصوصی، تولید چرم روند رو به رشدی داشته است. در حال حاضر، حدود ۲۸۰ واحد دارای پروانه صنعتی بهره‌برداری در زمینه چرم فعال می باشند و با واحدهای فعالی که تاکنون موفق به اخذ پروانه بهره‌برداری نشده‌اند نزدیک به ۳۵۵ واحد در این صنعت فعالیت دارند نزدیک به ۱۰۰ درصد این واحدها در استان‌های تهران، آذربایجان شرقی، خراسان رضوی و همدان، مستقر می باشند که همه خصوصی می باشند. در این بخش از صنعت کشور هیچ واحد وابسته به دولت، فعالیت نمی کند.

۱. فصل نامه ورزش، شماره دوم، ص ۸۰؛ قرآن و طب، ص ۱۹۶.

مشکلات صنعت چرم در ایران

یکی از کالاهائی که ارزش آوری بالایی دارد و می‌تواند جزء صادرات پر درآمد قرار گیرد و در صورت حمایت دولت می‌تواند جایگزین صادرات نفت شود، صنعت چرم است. تقریباً تمامی پوست سبک و سنگین مورد احتیاج این صنعت و ۶۵ درصد مواد شیمایی مورد نیاز آن، در داخل کشور تولید می‌شود. اگر به جای صادرات سالانه ۱۹ تا ۲۰ میلیون جلد سالامبور، چرم و محصولات چرمی صادر می‌شد، سالانه به جای یک صد میلیون دلار ارزش حاصل از صادرات سالامبور، حدود ۶۰۰ میلیون دلار تا یک میلیارد و چهارصد میلیون دلار درآمد ارزی، نصیب کشور می‌شد. صنعت چرم بعد از پیروزی انقلاب و با شروع جنگ تحمیلی، آسیب‌های جبران ناپذیری دید و تاکنون نیز با آن آسیب‌ها دست به گریبان است. مسائل زیست محیطی و سردرگمی دست اندرکاران صنعت چرم نسبت به تغییر مکان‌های صنعتی واحدهایشان، رهاکردن صنعت چرم‌سازی از نظر آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص، عقب ماندگی فن آوری، مصوبات ناآگاهانه دولت و... سبب شده که صنعت چرم جایگاه واقعی خود را در اقتصاد کشور پیدا نکند و نتواند از ظرفیت‌های موجود به نحو مطلوب، بهره‌برداری کند.

مهم‌ترین مشکلات در صنعت چرم عبارتند از:

۱. مشکلات فن آوری در صنعت چرم؛

پوست از طریق کشش مکانیکی و یا به صورت دستی از لاشه جدا می‌شود. کشش زیاد در حیوانات کوچک، موجب آسیب دیدگی در پوست می‌شود. روش کندن دستی پوست به بریدگی افقی بزرگی جهت جدا کردن گوشت و چربی از پوست، نیاز دارد. آسیب‌های ناشی از پوست کندن، شامل بریدگی‌های عمقی و گذاشتن اثر انگشت در قسمت گوشتی و ایجاد سوراخ در پوست می‌باشد. عمق این بریدگی‌ها بر ضخامت پوست تاثیر می‌گذارد و می‌تواند در کیفیت چرم نهایی و ارزش آن، تعیین کننده باشد.

متأسفانه نیمی از کشتارگاه‌ها به روش سنتی و توسط افراد غیرمتخصص در روستاها اداره می‌شوند و مرغوبیت این نوع چرم به دلیل ذبح سنتی، بسیار پایین است. همچنین شرایط نامناسب در نگه‌داری مواد مرتبط با آن، سبب شده که آسیب زیادی به صنعت چرم سازی کشور وارد شود. لکه‌های بی‌رنگ و پررنگ چرم بر اثر افزایش سطح خون در پوست، قبل از کشتار می‌باشد و این، نشان می‌دهد که قبل از کشتار، نباید فشار روحی به حیوان وارد شود و ارائه به یک دلال، احتمال آسیب به چرم‌ها را افزایش می‌دهد.

۲. بالا بودن هزینه کشتارگاه‌ها یکی دیگر از مشکلات صنعت چرم‌سازی است.

امراض دامی، به‌ویژه در سال‌های اخیر به شدت کیفیت پوست را کاهش داده است؛ اما اگر سازمان دامپزشکی کشور در مورد سم‌پاشی، نگه‌داری دام و آموزش دامداران، نظارت و مراقبت بیشتری کند، این کالای صادراتی بیش از ۶۰ درصد افزایش قیمت می‌یابد.

استفاده از دام‌های ضعیف در کارهای کشاورزی، می‌تواند موجب آسیب‌هایی در پوست آن‌ها شود. عواملی چون سوء تغذیه، بیماری، کودهای چسبیده به بدن، داغ خوردگی، سیخ زدگی، بریدگی، خراش و ساییدگی، کیفیت پوست را کاهش می‌دهد و ارزش آن‌ها را کم می‌کند و این معایب از ارزش آن‌ها می‌کاهد.

۳. عقب ماندگی از فن‌آوری روز؛

با پیشرفت فن‌آوری در صنعت چرم در اقصی نقاط جهان و گسترش استفاده از ماشین‌آلات جدید برای فرآوری پوست و تهیه چرم، به تدریج، صنعت چرم‌سازی ایران از روند توسعه جهانی این صنعت عقب افتاد.

۴. ضعف فن‌آوری مورد استفاده در صنعت چرم‌سازی نیز یکی دیگر از مشکلات این بخش از صنعت است.

فرسودگی ماشین آلات علاوه بر کاهش کیفیت محصولات تولیدی، موجب شده که مصرف انرژی در این صنعت، به ویژه برق، از حد متعارف جهانی بالاتر برود. براساس بررسی‌های انجام شده، حدود ۱۵ درصد از ماشین آلات واحدهای چرم سازی فعال میان ۱۰ تا ۲۰ سال و ۸۵ درصد آن‌ها بیش از ۲۰ سال، قدمت دارند و بدین ترتیب، متوسط عمر ماشین آلات در این صنعت، بیش از ۲۰ سال است.

۵. فقر علمی ناشی از نبود رشته چرم سازی در دانشگاه‌های کشور.

۶. صادرات بی رویه سالامبور.

۷. فعالیت کارخانجات چرم سازی بدون مجوز و...
این مشکلات باعث شده که کیفیت چرم ایران در سال‌های اخیر به شدت تنزل پیدا کند.^۱

تفاوت صنعت چرم و صنعت خز

چرم در تلفیق با چوب، پایه فن آوری باستانیان را شکل می‌داده است. صنعت چرم و صنعت خز با هم متفاوتند و این تفاوت، از اهمیت مواد خام مورد استفاده در هر کدام پیداست. مواد خام مورد استفاده در صنعت چرم، محصولات فرعی صنعت گوشت هستند؛ در حالی که

۱. برگرفته از مقاله صنعت کفش. sanatekafsh.ir.

گوشت، ارزش بیشتری از پوست دارد. مواد خامی که در صنعت خزبه‌کار گرفته می‌شوند، ارزش بیشتری از گوشت دارند و به همین خاطر گوشت، به عنوان یک محصول جانبی، تلقی می‌شود. تاکسیدرمی^۱، اجازه استفاده از پوست حیوانات را به انسان می‌دهد؛ البته مهم‌تر از پوستشان، سروبخشی از پشت آن‌هاست. پوست‌های خام در ساخت چسب و ژلاتین هم کاربرد دارند.

انواع چرم

چرم دارای انواع مختلفی است که برخی از آن‌ها عبارتند

از:

۱. چرم طبیعی.

۲. چرم مصنوعی.

چرم طبیعی از چند چیز تهیه می‌شود:

الف. چرمی که از پوست حیواناتی که در خشکی زندگی

می‌کنند، تهیه می‌شود که خود بردو نوع است:

حیوانات حلال گوشت؛ مانند بزغاله، بز، گاو، گوسفند،

شتر، شترمرغ و...

حیوانات حرام گوشت؛ مانند گربه، ببر، خرگوش، گرگ،

یوزپلنگ و...

۱. فن‌نگه‌داری درازمدت پیکر جانوران برای نمایش است.

یکی از حیوانات حلال گوشتی که از پوست آن، چرم تهیه می شود، گاو است.

چرم گاو چرمی بادوام و مقاوم است و با وجود تولید الیاف پیشرفته، همچنان در بسیاری موارد، مانند دستکش های ایمنی برای کارهای صنعتی و شیمیایی و پوشش حرفه ای موتور سواران از بهترین انتخاب هاست.

ب. چرمی که از پوست حیوانات آبی به دست آید؛ مانند ماهی، نهنگ، سگ ماهی و کوسه.

در میان ماهی ها، کوسه دارای مناسب ترین پوست برای تولید چرم است. چرم موسوم به شاگرین (Shagreen) از پوست این حیوان تهیه می شود.

ج. چرمی که از پوست پرنده گانی مانند شتر مرغ تهیه می شود.

پوست پرنده گانی که برای استفاده از پرو بالشان پرورش می یابند، تنها در صورتی به چرم تبدیل می شوند که پرنده، بمیرد یا کشته شود.

از پوست شتر مرغ نیز چرمی بسیار سخت و مرغوب به دست می آید؛ که از آن در ساختن کیف، کفش و چمدان استفاده می شود. تقریباً تمام پوست های شتر مرغ در آمریکای جنوبی تهیه می شوند. به طور کلی می توان گفت

که به جز حشرات، کمتر مخلوق چرنده یا خزنده‌ای وجود دارد که نتوان پوست آن را به چرم مرغوب، تبدیل کرد. د. چرمی که از خزندگان به دست می‌آید؛ مانند، سوسمار، کروکدیل، مار، تمساح و مارمولک.

نکته ۱. پوست مارمولک و مار، بسیار نازک و در عین حال، محکم می‌باشند. وقتی که پوست پیرایی می‌شود، ترک نمی‌خورند و آبرفتگی و کشیدگی پیدا نمی‌کنند و دوام و استحکام زیادی دارند. پوست مارمولک، گران‌تر از پوست مار است. از یک مارمولک، می‌توان حدود ۳۰ سانتیمتر مربع پوست به دست آورد.

نکته ۲. کروکدیل و سوسمار، پوست زیبایی دارند و از روی نقش‌های بزرگ، به راحتی تشخیص داده می‌شوند. این پوست‌ها به اندازه‌ای شهرت دارند که برای ساخت تقلبی آن‌ها با پرس‌های فولادی، نقش‌های سوسمار را بر روی پوست گاو، نقش می‌کنند. پوست سوسمار، بیشتر از پوست کروکدیل مورد استفاده قرار می‌گیرد و از آن‌ها برای ساخت چمدان‌های درجه یک، کیف‌های زنانه و کفش‌های مرغوب درجه یک، استفاده می‌شود.

نکته ۳. نوع بسیار خوب چرم، امروزه از پوست کانگورو والابی (Wallaby) تهیه می‌شود. چرم ساخته شده از پوست

این حیوان‌ها برای رویه کفش به کار می‌رود و در مقایسه با چرم، محکم تر است و هیچ‌گاه ترک بر نمی‌دارد و پاره نمی‌شود.

۳. چرم گیاهی از تانن - از ریشهٔ tanning به معنای دباغی - و سایر عناصری که در سبزیجات، پوست درخت و مانند این‌ها یافت می‌شوند، تهیه می‌شود. این نوع چرم، انعطاف‌پذیر و رنگ آن قهوه‌ای است که میزان رنگش به ترکیب شیمیایی و رنگ پوست، بازمی‌گردد. چرم گیاهی در آب، پایدار نیست و بی‌رنگ می‌شود و اگر پس از خیس شدن، خشکش کنند، چروکیده می‌شود و از انعطاف‌پذیری و نرمی‌اش کاسته خواهد شد و در آب گرم، چروکیدگی‌اش بیشتر است و تقریباً شبیه ژلاتین می‌شود و سفت و شکننده می‌گردد. چرم جوشانده نمونه‌ای از چرمی است که با قرار گرفتن در آب داغ، شناور و سفت می‌شود. این اتفاق در موم جوشانده و مواد شبیه آن هم رخ می‌دهد. در گذشته پس از عمل سفت کردن این نوع چرم، از آن درزرها و نیز در اتصال کتاب‌ها استفاده می‌شده است. این نوع چرم، تنها چرمی است که در حکاکی و قالب‌گیری مناسب است.

۴. چرم کرومی؛ این چرم که در ۱۸۵۸ اختراع شد، چرمی است که مواد اصلی در دباغی آن، بر پایهٔ کروم است. روی

برخی چرم‌های کرومی که رویه نامرغوبی دارند، طرحی را به صورت مصنوعی چاپ می‌کنند که به آن چرم کرومی گفته می‌شود.

۵. چرم جیری؛ چرم جیری، از پوست بز و گوساله تهیه می‌شود و طی مراحل و با وسایل خاصی آن را پرداخت می‌کنند و سطح گوشتی را به صورت مخملی در می‌آورند از این نوع چرم بیشتر به عنوان آستر در داخل دیگر محصولات استفاده می‌شود.

۶. چرم اشبالت؛ این چرم، شبیه جیر است و از ورقه ورقه کردن چرم‌های ضخیم گاوی به دست می‌آید این نوع چرم نسبت به جیر، سطح پایین‌تری دارد.

۷. چرم آلدheid؛ این چرم با استفاده از ترکیبات گلوتار آلدheid یا اکسازولیدین، دباغی می‌شود.

۸. چرم ترکیبی؛ این چرم به کمک بسپارهای آروماتیک، مانند گونه‌هایی از نوولاک و نرادول، ساخته و دباغی می‌شود.

۹. چرم آلومی؛ این چرم با نمک آلومینیوم در ترکیب با چسبنده‌های گوناگون و منابع پروتئینی، مانند فلئوئور، زرده تخم مرغ و... دباغی می‌شود.^۱

۱. کفش اگریست. www.existshoes.ir

موارد استفاده چرم

الف. استفاده چرم در غیر پوشاک

۱. ادوات جنگی

در گذشته چرم در ساخت وسایل جنگی کاربرد داشته است. که برخی از این وسایل جنگی عبارتند از: سپر، زره، کمر بند، جلد اسلحه‌های کمری، جای سرنیزه، ساعد بند و زانوبند.

۲. نقاشی

نقاشی روی چرم، از زیر مجموعه‌های هنر چرمی است که از آن برای تزیین قلمدان‌ها، آینه‌ها، صندوق‌ها، زیرلیوانی‌ها، جعبه‌های قرآن، جلد‌های نفیس برای قرآن و دیگر کتاب‌ها استفاده می‌شد. این هنر از اوایل دوره قاجاریه آغاز شد. در اجرای این کار، ابتدا سطوح داخلی کار را با روغن مخصوصی پوشش می‌دهند؛ سپس در صورت نیاز، نقش را بر روی کار، کپی می‌نمایند و از آن جاکه رنگ‌های مورد استفاده در ترسیم نقوش؛ از نوع رنگ‌های گواش یا آکوارل (اکریلیک) می‌باشند و به آسانی با آب پاک می‌شوند، به منظور شفافیت بخشیدن به اثر و ثبوت رنگ‌ها، روی آن را با روغن مخصوصی می‌پوشانند. روغن کاری معمولاً

در چند نوبت انجام می‌شود و هر بار با قلم موی نرم، قشری نازک از روغن که در حقیقت حکم شالان را دارد، به تمام سطوح می‌مالند. این عمل باید در محلی سر بسته و دور از گرد و غبار انجام شود؛ تا در حین کار، ذرات غبار روی روغن ننشینند. امروزه به جای استفاده از روغن‌های سنتی، از اسپری‌ها و فیکساتورهای شیمیایی برای ثبوت و عایق کردن رنگ‌ها استفاده می‌شود. نقوش مورد استفاده در نقاشی روی چرم، از نقوش قدیمی و مینیاتوری می‌باشند.

۳. وسایل زینتی

چرم در وسایل زینتی هم کاربرد دارد که برخی از آن وسایل عبارتند از: جلد قرآن، جلد تلفن همراه، بند ساعت، دست بند، تابلو، فرش، جامدارکی و مبل.

۴. وسایل ورزشی

چرم در ورزش هم دارای ارزش می‌باشد و از آن برای ساخت انواع توپ استفاده می‌شود.

۵. قلمزنی و حکاکی

بررسی آثار، علائم، نوشته‌ها و کتیبه‌های دوران گذشته تاریخ ایران و نقوش باستانی نشان دهنده این است که ایرانیان قدیم از چرم برای کفش و افزارهای جنبی و لوازم

دیگر، استفاده می‌کردند؛ اما از ابتدای قرن چهارم تا قرن نهم و دهم، فصل نوینی در هنر کتاب سازی گشوده شد و چند نوع جلد تزئینی ابداع شد که مهم‌ترین آن‌ها جلدهای سوخت (سوخته) و معرق بوده است.

در زمان‌های دور، هنر نوشتن روی چرم وجود داشته است و شاید نتوان به‌طور دقیق قدمت این رشته را بیان کرد. در روزگاری که هنوز کاغذ در اختیار انسان نبوده، افرادی بودند که مطالب را روی چرم می‌نگاشتند و برای نسل‌های بعد، به یادگار می‌گذاشتند که نمونه بارز آن، آیات قرآنی است که در صدر اسلام جهت ماندگاری بیشتر بر روی چرم نوشته شده بود. بنابراین می‌توان گفت که هنر قلمزنی روی چرم، یکی از قدیمی‌ترین و جذاب‌ترین رشته‌های صنایع دستی بوده که متأسفانه اکنون منسوخ شده و از بین رفته است.

حکاکی بر روی چرم، از نظر روش کار و اصول، شباهت بسیاری به قلمزنی بر روی فلز دارد.

از چرم برای ساخت جعبه چرمی، کمر بند چرمی مردانه، جاسوئیچی چرمی، کلاسور، فولدر و لوح تقدیر چرمی و دستبند چرمی نیز استفاده می‌شود.

ب. استفاده چرم در پوشاک

شاید بیشترین استفاده از چرم، از کهن ترین ادوار تا کنون، برای پوشاک بوده است؛ پوشاکی که گاهی برای شکار و جنگ و گاهی برای مراسم آیینی و جشن مورد استفاده بوده است. چرم به دلیل داشتن ویژگی‌های منحصر به فردش، مانند در دسترس بودن، مقاومت و ماندگاری و نیز شکل پذیر بودن و تنوع در تزیینات، همواره مورد توجه بوده است. برای دست‌یابی به نمونه‌هایی برای گستره کاربرد چرم در هنر و صنعت پوشاک ایران، می‌توان به نقش برجسته‌ها و مجسمه‌ها رجوع کرد.

مادها با پوشیدن لباس اصلی تر ایرانی، شناخته می‌شدند آنان کلاهی گرد نم‌دی کج، بالبه پهن آویزان روی گردن، می‌پوشیدند و یک سدره چرمی تنگ آستین دراز که تا بالای زانو می‌رسد، در بر می‌کردند و شلوار بلند چرمی و کفش بنددار با نوک برجسته آن‌ها نشان می‌دهد که آن‌ها بسیاری از وقت خود را به سواری می‌گذراندند.

ایرانیان باستان، کفش را از چرم نرم، به رنگ زرد و به شکل پا می‌ساختند؛ به طوری که مچ تا پا را می‌پوشاند و به وسیله دکمه و تسمه‌هایی که روی آن نصب شده بود، بسته می‌شد.

کاربردهای دیگر چرم در پوشاک عبارتند از: تولید کاپشن، کلاه، کفش، دست کش، پالتو، گردنبند، دست بند، میچ بند، کمر بند زنانه و....

مفهوم شناسی کیف و کفش

تعریف کیف

کیف (یا ساک)، ابزاری متداول به شکل غیر سخت است و استفاده از آن به پیش از تاریخ برمی گردد.^۱

کیف پول: کیف کوچکی است که از آن برای حمل پول استفاده می شود. این نوع کیف ها معمولاً جایی برای انواع کارت، اعم از کارت های اعتباری و شناسایی دارند.^۲

کیف زنانه: کیف زنانه چرمی کالایی گران قیمت محسوب می شود و به همین دلیل، در طراحی و دوخت کیف زنانه، علاوه بر توجه به زیبایی و شیک بودن، به کاربردی بودن آن هم باید توجه کرد. در طراحی و دوخت کیف های زنانه باید به دسترسی آسان به داخل کیف، حمل و نقل راحت و زیبایی و کیفیت مواد اولیه در آن توجه می شود.

۱. ویکی پدیا کیف: wikipedia.org/wiki

۲. ویکی پدیا کیف پول، wikipedia.org/wiki

ست چرم

اصطلاح «ست چرم»، به مجموعه ای از کیف کتی چرمی، کیف جیبی چرمی، کمربند چرمی، جاسوییچی چرمی، جای کارتی چرمی، ساعت بند چرمی، ادکلن با روکش چرمی، فلش مموری چرمی که به تناسب در داخل یک جعبه قرار می‌گیرند، اطلاق می‌شود. «ست ۴ تیکه» چرمی مردانه، شامل کیف کتی چرمی، کیف جیبی چرمی، کمربند چرم، جای کارت اعتباری یا جا کارتی عابربانک، یا کیف مدارک چرم می‌باشد. ترتیب و ترکیبات گوناگون دیگری نیز در این نوع ست چرمی وجود دارد. به طور کلی با توجه به تنوع بسته بندی، شما در انتخاب نوع ست چرمی، مشکلی نخواهید داشت. چرم به کار رفته در این نوع ست چرم، چرم طبیعی گاوی می‌باشد. متنوع ترین ست چرمی با بسته بندی های نفیس در ایران، متعلق به شرکت کهن چرم است.

انواع کیف های چرمی

کیف دستی

نوعی کیف است که بیشتر مورد استفاده خانم ها می باشد. کیف های دستی، متوسط و بزرگ می باشند. این

نوع کیف‌ها معمولاً به شکل مد روز طراحی و مورد استفاده قرار می‌گیرند. کیف‌های دستی معمولاً برای نگه‌داری و حمل وسایل شخصی نظیر لوازم آرایش، تلفن همراه، برس، دسته کلید، کیف پول، سکه و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرند.^۱

چمدان

جامه‌دان، جامدان یا چمدان، به کیف بزرگ یا صندوقچهٔ دسته‌داری می‌گویند که رخت و جامه و وسایل شخصی فرد در آن قرار داده می‌شود. از جامه‌دان هم برای جابه‌جایی و هم برای نگه‌داری رخت و جامه استفاده می‌شود.

جامه‌دان‌های امروزی معمولاً از جنس الیاف مصنوعی، فلز، پلاستیک سخت، چرم، پارچه‌های مقاوم یا ترکیبی از این‌ها ساخته می‌شوند. برخی جامه‌دان‌ها دارای دسته‌های بلند و برخی دارای چرخند. درب بعضی جامه‌دان‌ها نیز برای امنیت بیشتر، به قفل مجهز است.^۲

از چرم در ساخت کیف‌های دیگری نیز استفاده می‌شود که برخی از آن‌ها عبارتند از:

۱. ویکی‌پدیا کیف دستی، wikipedia.org

۲. ویکی‌پدیا چمدان، wikipedia.org

۱. کیف اداری چرم مردانه.
۲. کیف دوشی چرم مردانه.
۳. کیف دستی کوچک مردانه.
۴. ست چرمی مردانه.
۵. کیف کتی چرم مردانه.
۶. کیف جیبی چرم مردانه.
۷. کیف مسافرتی چرم.
۸. کیف لپ تاپ چرمی.
۹. کیف تبلت چرم.
۱۰. کیف اداری چرم زنانه.
۱۱. کیف مجلسی چرم زنانه.
۱۲. کیف زنانه چرم یک طرفه (کراس بادی).
۱۳. کوله چرم زنانه.
۱۴. کیف پول چرم زنانه.
۱۵. ست چرمی زنانه و دخترانه.
۱۶. کیف پاسپورت چرم و مدارک سفر.
۱۷. کیف دسته چک چرمی.
۱۸. کیف کارت عابر بانک و کارت ویزیت.
۱۹. کیف همایش و سمینار.

تعریف کفش و کفّاشی

کفش، واژه‌ای پارسی است که در پارسی میانه نیز به همین صورت تلفظ و نوشته می‌شد.^۱ به سازنده و تعمیرکننده کفش، کفش‌گria کفّاش گفته می‌شود. کفّاش به قیاس کلمه‌های عربی ساخته شده است و در منابع کهن تر فارسی نظیر شاهنامه، لفظ کفش‌گر به کار رفته است.^۲ کفش، پا افزاری برای محافظت و راحتی پای آدمی، هنگام انجام کارهای گوناگون است.

پای آدمی دارای استخوان‌های بیشتری نسبت به هر اندام دیگری از بدن است و در برابر خطرهای محیطی، همچون سنگ‌های تیز و زمین‌های داغ، آسیب‌پذیر است و کفش در برابر این آسیب‌ها، از پا محافظت می‌کند. طراحی کفش‌ها در طول زمان و در فرهنگ‌های مختلف، تفاوت بسیاری داشته است که ظاهر آن در اصل به کارکرد آن بستگی داشته است. کفش‌های امروزی در شیوه، پیچیدگی و هزینه، تفاوت گسترده‌ای دارند. امروزه در طراحی کفش‌ها، جنبه آراستگی آن نیز در نظر گرفته می‌شود.^۳

۱. لغت نامه دهخدا، سرواژه کفش.

۲. مطهری، خدمات متقابل اسلام و ایران، ص ۲۴۹؛ به نقل از شاهنامه فردوسی،

۳. ویکی‌پدیا کفش. wikipedia.org/wiki.

پیشینه کفش

یکی از وسایل مورد نیاز، بشر کفش است. کفش، نقش زیادی در زندگی روزانه بشر دارد و چون پا قلب دوم شناخته شده، استفاده از کفش خوب، باعث طراوت جسم و پا می‌شود.

چرم در صنعت کفش دوزی، نقش بسزایی دارد. مناسب است به خاطر اهمیت کفش دوزی، نگاهی گذرا به تاریخچه کفش و رنگ و آداب پوشیدن آن داشته باشیم. نزدیک به پنج هزار سال پیش، مصری‌ها چیزهایی شبیه کفش ساخته بودند که «پوشینه پا» نام داشتند. بسیاری از این پوشینه‌ها هنوز هم مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ مثل سندلیوم که به آن صندل می‌گویند. در قرن چهارم و پنجم میلادی که امپراتوری روم به بی‌زانس منتقل شد، کم‌کم تفکرات مسیحی روی کفش‌ها تاثیر گذاشت؛ زیرا مسیحی‌ها اعتقاد داشتند که کفش باید کاملاً پوشاننده پا باشد و به همین دلیل، کفش‌ها در مغرب زمین از حالت صندل به شکل رو بسته درآمد.

در قرن دهم و دوازدهم میلادی، اروپایی‌ها در جریان جنگ‌های صلیبی، از علم و دانش مسلمانان برای ساخت کفش‌هایشان استفاده کردند. در قرن چهاردهم با

پیشرفت صنایع، آرام آرام پارچه و چرم دباغی شده نازک وارد کفش سازی شد. بسیاری قرن چهاردهم را قرن آغاز مد می نامند.

در اواخر قرن چهاردهم نیز کفش های نوک تیز مد شد و این مد از هلند آغاز شد.

در اواخر قرن پانزدهم میلادی، وقتی کفش نوک تیز از مد افتاد، کفش نوک پهن، مد شد؛ البته کفش های ونیزی برای خانم ها مد شد. این کفش ها، یک کفه تخت داشت که زیرش کاملاً پر بود و ارتفاعش گاهی به شصت سانتی متر می رسید.

در قرن هفدهم، این پاشنه های وحشتناک، از کفش ها حذف شد و پاشنه های معقول تری به کفش های زنانه و مردانه اضافه شد و سال ۱۸۵۰ م. پوتین خیلی رواج پیدا کرد. در سال ۱۹۱۴، همزمان با آغاز جنگ جهانی اول، کفش های راحتی اختراع شد و از سال ۱۹۱۰ م. که تجارت جهانی شکل گرفت و کشتی ها و هواپیماها کالاها را حمل می کردند، فرهنگ کفش دنیا نیز دگرگون و کفش ها شکل بین المللی به خود گرفتند و از آن به بعد، کفش نیز داخل صنعت های دیگر شد؛ گرچه هنوز هم در خیلی از کشورها مثل هندوستان، اوگاندا و بنگلادش، به دلیل گرمی هوا،

برخی از مردم، پابرهنه راه می‌روند. در منابع گوناگون صدر اسلام به وجود کارگاه‌ها و بازارهای کفش در شهرهای جهان اسلام اشاره شده است.^۱ هر چند در آن عصر، بسیاری از مردم طبقات فرودست، به ویژه در مناطق روستایی و کوهستانی، پابرهنه راه می‌رفتند، اما در شهرها، به ویژه شهرهای بزرگ جهان اسلام، تولید و فروش انواع کفش، حرفه‌ای پررونق بوده است. ناصر خسرو در کتاب سفرنامه خود نوشته است در میان صنعت‌گران شهر قزوین، جماعت کفش‌گران از همه بیشتر است.^۲ بازارهای کفاشان در مصر، فراوان و بازار کفاشان قاهره، مشهور بود.^۳ به گزارش حسن وزان، در حدود نیمه قرن دهم، در بازار فارس، یکصد و پنجاه کفافی وجود داشت.^۴ به گزارش هولتسر^۵، در ایران، دوره قاجار، در شهر اصفهان با جمعیت حدود سی هزار نفر، ۲۵۰ کفش دوز فعال بودند. ارباب، «نویسنده تاریخ قم» شمار کفش‌دوزی‌های قم را در سال ۱۲۹۵، چهارده باب ذکر کرده است.

۱. اولیاء چلبی، ج ۱، ص ۵۹۹-۶۰۰.

۲. سفرنامه ناصر خسرو، ص ۱۲۴.

۳. مقریزی، خطط، ج ۳، ص ۲۸۶، ۳۳۸، ۳۴۶؛ مصری، ص ۱۴۳، ۱۴۲.

۴. دانشنامه جهان اسلام، ج ۱، ص ۶۴۴۳.

۵. همان.

صنعت کفش از صنایع اشتغال‌زا و سودآور در دنیا به‌شمار می‌رود و در حال حاضر، بیشترین کفش‌های تولید شده در ایران، به کشورهای آذربایجان و عراق صادر می‌شود.

صنعت کفش، یکی از بهترین صنایع‌های جهان است که برای هر کشوری می‌تواند سالانه میلیاردها سوددهی داشته باشد.^۱

تاریخچه بعضی از کفش‌ها

برخی از انواع کفش‌های تاریخی به این شرح است:

۱. صندل مصری؛ این نوع صندل‌ها که قدمت آن‌ها به ۱۲۰۰ سال پیش از میلاد مسیح باز می‌گردد، دو نوع بوده است؛ یکی نوک تیز و دیگری ساده.

۴. کفش یونانی؛ این کفش‌ها که به صورت لانگستی بوده‌اند، توسط سربازان و مردان آزاد، مورد استفاده قرار می‌گرفتند و پیشینه آن‌ها به ۱۰۰۰ سال پیش از میلاد مسیح باز می‌گردد.

۳. پادوکای هندی؛ این نوع کفش، قدیمی‌ترین نوع کفش هندی‌ها به‌شمار می‌رود و قبل از دوره رامانا و ودا، مورد استفاده بوده است.

۱. مقاله جهان کفش، سال سیزدهم، خردادماه ۸۵، شماره ۱۰۲.

لیلی فوت چینی؛ این کفش‌ها مربوط به چین هستند و با توجه به کوچک بودن، زیبایی محسوب می‌شدند؛ زیرا اغلب کوچک‌تر از اندازه پاهای معمولی بوده‌اند.

انواع کفش

کفش‌ها را می‌توان به روش‌های مختلفی دسته‌بندی کرد. از نظر ظاهر و نحوه محکم شدن کفش در پا، می‌توان کفش‌ها را به انواع بندی، سگک دار و بی بند، تقسیم کرد. همچنین جنس کفش می‌تواند از چرم یا مواد دیگر باشد و به همین دلیل، می‌توان کفش‌ها را به چرمی، پلاستیکی، کتان، چوبی و... تقسیم کرد. از نظر جنسیت و سن و سال نیز می‌توان کفش‌ها را به گروه‌های مردانه، زنانه و زنانه-مردانه (دو جنسیتی)، بچه‌گانه (دخترانه و پسرانه) تقسیم کرد. از نظر کاربرد نیز کفش‌ها به معمولی، ورزشی، صنعتی و... قابل تقسیم هستند.

کفش‌های معمولی

طیف گسترده‌ای از کفش‌ها، برای استفاده روزمره و عمومی و یا رسمی افراد مختلف، ساخته می‌شوند. این کفش‌ها اغلب دارای زیره‌ای ضخیم و رویه‌ای نرم‌تر از جنس چرم و یا مصنوعات مشابه چرم هستند. ممکن است رویه

کفش کاملاً پوشیده و یا نیمه پوشیده و دارای منفذ باشد؛ به گونه‌ای که پا از درون کفش دیده شود. انواع کفش‌های معمولی عبارتند از:

۱. کفش آکسفورد؛ مانند کفش کفش بندی چرمی با نوک کشیده و دارای یک لایه چرم.
۲. کفش دربی؛ شبیه به کفش آکسفورد با رویه یک دست و نوک پهن تر.
۳. کفش سگک دار؛ مانند کفش راهبه‌ای.
۴. کفش کلارک؛ مانند کفش‌های چرمی بی بند با رویه بلند و پاشنه تخت که حالتی راحت و غیررسمی دارند.
۵. کفش قیصری؛ در ایران، گونه‌ای کفش چرمی مردانه و بندی با پاشنه بلند و نوک باریک و کشیده، وجود داشته است که اغلب به رنگ سیاه بوده و به کفش قیصری، معروف بوده است.
۶. کفش رویه کوتاه؛ کفش‌های بی بند و راحتی شبیه به کفش کلارک، اما با رویه کوتاه که نوع زنانه آن زیباتر است.
۷. کفش پاشنه بلند (زنانه).
۸. کفش کف تخت؛ مانند گالش و کفش باله.
۹. نعلین؛ (کفش رویه چرمی جلوبسته بدون پشت).
۱۰. دمپایی، برای استفاده راحت در خانه.

۱۱. دمپایی ابری (انگشتی).
۱۲. صندل.
۱۳. چکمه.

کفش‌های ورزشی

این کفش‌ها به گونه‌ای ساخته می‌شوند که امکان فعالیت‌های بدنی و انجام ورزش‌های مختلف را فراهم می‌کنند.

۱. اسنیکر؛ نوعی کفش ورزشی از جنس کتان با کف تخت و با ساقه کوتاه یا بلند.
۲. کفش سوارکاری (چکمه)؛ کفشی با پاشنه جدا و ساق بلند جهت محافظت از پا که برای سوارکاری راحت است.
۳. کفش استوک دار؛ که در فوتبال مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۴. کفش کوهنوردی، کفش استیک، کفش بولینگ، کفش کشتی، کفش دوچرخه سواری و کفش اسکی.

کفش‌های خاص

۱. کفش طبی یا ارتوپدیک.
۲. کفش باله، کفش رقص جاز و سایر کفش‌های رقص.
۳. کفش ایمنی.

۴. کفش ماهواره‌ای^۱.

اجزای کفش

کفش‌ها دارای اجزای گوناگونی هستند که عبارتند از:

۱. رویهٔ تخت بیرونی و کف‌های داخلی قابل تعویض.
۲. مغزی؛ باریکهٔ چرمی نوارمانند که میان زیره و رویه کفش دوخته می‌شود.^۲
۳. توکاری؛ کاغذ یا مقوایی که برای کلفت نشان دادن زیره، میان کف و زیرهٔ کفش چسبانده می‌شود.^۳
۴. پاشنه، زیرپاشنه‌ها، زیرپاشنه‌های گترو ساق پوش

کفش‌های سنتی ایرانی

کفش‌های قدیمی ایرانیان در انواع چاروق، گیوه، نعلین، اروسسی، سگکی، صندل، قُندره و دهان دولچه‌ای ساخته می‌شد. به نوعی پاشنه کفش که با چرم و میشن (چرم بز) و مانند آن ساخته بشود «نعلکی» می‌گویند.^۴

۱. ویکی پدیا کفش، wikipedia.org/wiki.

۲. قلم سرنوشت، ص ۹۹.

۳. همان.

۴. همان.

چکمه

چکمه، گونه‌ای پای افزار است که معمولاً هم پا و هم قوزک پا را می پوشاند. برخی چکمه‌ها تا زانو و گاهی تا بالای ران را نیز می پوشانند.

پاشنه چکمه‌ها معمولاً به گونه‌ای ساخته می شود که از بقیه کف چکمه، قابل تشخیص باشد. چکمه در آغاز برای کارگران ساخته شده بود؛ ولی امروزه چکمه‌های زیادی نیز برای زیبایی و مد به ویژه برای بانوان، ساخته می شود.^۱

خف

«خف» در لغت به معنای هر پاپوشی است که روی دو پا را بپوشاند؛ چه ساق داشته باشد و چه نداشته باشد؛^۲ در مقابل نعلین^۳ که همه روی پا را نمی پوشاند و گفته شده که خف، بزرگ‌تر از نعل است.^۴

چارق

چارق که چارغ و چاروق نیز نوشته می شود، کلمه‌ای ترکی است و پاپوش یا پای افزاری است که در گذشته

۱. ویکی پدیا چکمه، [/wikipedia.org/wiki](http://wikipedia.org/wiki)

۲. مجمع البحرین، ج ۵، ص ۴۹.

۳. تاج اللغة و صحاح العربیة، ج ۵، ص ۱۸۳۱.

۴. معجم مقاییس اللغة، ج ۲، ص ۱۵۴.

به ویژه در مناطق کوهستانی و برف گیر، مانند تهران مورد استفاده بود. چارق را پاپوش دوز محلی، به سادگی از چرم تهیه می کرد. در فارسی به آن، چاموش، پالیک و... نیز گفته می شود.

چارق را که فاقد پاشنه و اجزای کفش امروزی بوده، با بندهایی از پشم، به ساق پا می بستند. در فرهنگ معین این چنین آمده است: چارق، کفشی چرمی با بندهای بلند که به دور پا پیچیده می شود.^۱

گیوه

در مناطق کوهستانی کردستان، باختران، فارس و گذرگاه‌های صعب العبور، به علت نبودن راه‌های ارتباطی ماشین رو، نوع معیشت مبتنی بر دامداری و کشاورزی و ضرورت تحرک فراوان در فصول سه‌گانه بهار، تابستان و پاییز کفشی را می طلبد که سبک، راحت، مقاوم، خنک و در عین حال، ارزان باشد و خود عشایر، روستاییان و جوامع نیمه شهری، با امکانات موجود در منطقه، قادر به تولید آن باشند.

گیوه، نوعی کفش است که رویه آن را از ریسمان و نخ پرگ، یعنی ریسمان‌های پنبه ای بافته می شود و ته آن

۱. فرهنگ فارسی معین، واژه چارق.

را گاهی از چرم و اغلب از پارچه‌های به هم فشرده و درهم تنیده می‌سازند.^۱

گیوه را باید یکی از جالب‌ترین و ارزنده‌ترین صنایع دستی روستایی ایران دانست.

این کفش قدیمی که روزگاری، به‌ویژه در فصل تابستان مورد استفاده فراوان قرار می‌گرفت، در سال‌های اخیر به سبب رواج کفش‌های ماشینی و جایگزین شدن آن‌ها به جای پای افزارهای قدیمی در اکثر مناطق ایران، رونق و اعتبار دیرین را از دست داده است و صنعت‌گران شاغل نیز به علت کمی درآمد و کاهش تقاضا در این رشته، به مشاغل دیگر روی آورده‌اند؛ ولی زیبایی و تنوع و طرح‌های متعدد گیوه به‌گونه‌ای است که هنوز هم دارای متقاضیان فراوانی است و از استقبال قابل توجهی در فصول بهار و تابستان برخوردار می‌باشد. گیوه‌کشی، یکی از صنایع دستی رایج و بومی استان کرمانشاه است و به‌ویژه در بخش اورامانات از صنایع دستی مفید و پرکاربرد می‌باشد.

این صنعت بومی را می‌توان بر مبنای نوع تولید و محل تولید، به دو بخش اصلی روستایی و شهری تقسیم کرد.

دوروستای هجیج^۱ و نودشه از بخش اورامانات، جزء مراکز قدیمی و مهم تولید نوع خاصی از گیوه می باشند که تخت آن کهنه‌ای است و به نام گیوه زیره‌ای شهرت دارد.

علاوه بر دوروستای یاد شده، روستاهای دیگری که در آن‌ها قبلاً گیوه کشی رواج دارد، عبارتند از: روستای ورادر خانه دره، شرکان^۲، میریه نیروی، وزلی^۳، تنگ مردان، پيله

۱. روستای هجیج از توابع بخش نوسود شهرستان پاوه در استان کرمانشاه است و در دره‌ای زیبا و در جنگلی انبوه قرار گرفته است. این روستا از پرجاذبه‌ترین نقاط استان کرمانشاه و از مناطق دیدنی اورامانات است و در ۲۵ کیلومتری شهرستان پاوه قرار دارد. روستای هجیج، یکی از روستاهای پلکانی با کوه‌های سنگی است که مناظر سرسبز، چشمه‌های خروشان و مسیر پرپیچ و خم آن، چشم هر بیننده‌ای را به خود معطوف می‌کند؛ به طوری که علاوه بر گردش‌گران، همواره هنرمندان خوش ذوق را به سمت خود می‌کشاند. به علت کمبود زمین، پشت بام هر منزلی، حیاط منزل پشتی محسوب می‌شود که محل بازی بچه‌ها و گردش والدین است. مجموعه روستای هجیج یکی از شگفت‌انگیزترین روستاهای جهان است. با مجموعه‌ای از خیابان‌های نیم‌دایره و ردیف ساختمان‌های یک رو به دره عمیق و رودخانه زیبای سیروان.

۲. شرکان، روستایی از توابع بخش نوسود شهرستان پاوه در استان کرمانشاه است. این روستا در دهستان سیروان قرار دارد و براساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵، جمعیت آن ۳۵۳ نفر (۱۰۱ خانوار) بوده است.

۳. وزلی، روستایی از توابع بخش نوسود شهرستان پاوه در استان کرمانشاه است. این روستا در دهستان سیروان قرار دارد و براساس سرشماری مرکز

گر، بره سیمین، علیا طلسم، ژامرگ، تومک، زمگه حیدر، حسین آباد، دوآب، قشلاق علیا و داربید. در نیمه اول قرن حاضر، صنعت گیوه در فردوس و طبس قدیم نیز از صنایع پررونق و مشاغل مفید بوده است.^۱

فصل دوم

تولید کنندگان چرم، کیف و کفش

مراحل چرم سازی

پوست خام پس از طی مراحل زیر، به چرم تبدیل می شود:

۱. مرحله خیساندن و شست و شو

پوست خام خشک را پس از تهیه، ابتدا خیس می کنند. خیساندن پوست در حوضچه هایی که دارای پره، جهت جابه جایی پوست ها است و یا در بالابان (درام)، انجام می شود پوست های نمک سود شده را در این مکان ها قرار داده، آب سرد روی آن ها می ریزند و به این ترتیب نمک در

آب حل شده، غلظت نمک در فضای بین الیاف پوست کم می شود. حذف نمک از بین الیاف پوست، فشار اسمزی آب را داخل الیاف بالا برده، پوست دوباره آب دار می شود و وقتی پوست آب را به خود می گیرد، پروتئین های کروی نیز از الیاف کلاژن خارج می شوند. پروتئین های کروی جدا شده که شامل آلبومین خون و پروتئین های دیگر محلول در آب می باشند، که با کم شدن نمک، با آب، شسته شده، از پوست خارج می شوند. ماندن این پروتئین ها میان الیاف پوست، از کیفیت چرم ساخته شده، می کاهد.

۲. آهک دهی

بعد از این که پوست کاملاً خیس و نرم شد، همراه با پوست های خیس نشده، برای آهک دهی، در گودال های آهک قرار داده می شود.

عمل آهک دهی برای سست کردن ریشه مو- بالا بردن PH و از بین بردن یا کمک به از بین بردن در مراحل بعدی پروتئین های زاید و چربی های موجود در پوست می باشد. آهک آبدیده ($\text{O} \ 2\text{CaOH}$) هر چند که انحلال پذیری کمی در آب دارد، می تواند PH محلول را تا ۱۲/۵ افزایش دهد. آهک آبدیده، سبب آبکافت (Fibrous Structure) پروتئین ها و تجزیه تدریجی ساختار آن ها می شود. تاثیر

آهک آبدیده بر روی سه نوع پروتئین اصیل موجود در پوست، متفاوت است. انحلال پذیری پروتئین های کروی، زیاد است. کلاژن نیز تنها در مجاورت اسیدها و بازهای قوی و در مدت نسبتاً زیادی حل می شود. این محیط بدون این که به کلاژن پوست و در نتیجه به کیفیت چرم، آسیبی وارد کند، موجب شکسته شدن مولکول های کراتینی موو حل شدن آن ها می شود و ریشهٔ مورا به حد مطلوبی سست می کند. این محیط با تاثیر بر روی مولکول های پروتئین های آلاستین، آن ها را آماده حذف کامل در مرحله آنزیم دهی می کند و پروتئین های کروی را کاملاً از بین می برد.

۳. لَش زدایی (Fleshing)

لَش گیری برای حذف تمامی بافت های غیر ضروری سطح درونی و بدون موی پوست، انجام می شود. این عمل، پس از مرحلهٔ آهک دهی انجام می گیرد. پس از این که پوست با جذب آب، نرم شد، زایده های چسبیده به قسمت گوشتی که به هنگام جدا کردن پوست از لاشه باقی می مانند، به همراه بافت های زاید دیگر، توسط دستگاهی به نام «لَش بر» از پوست جدا می شوند. این عمل باعث می شود که مواد شیمیایی که در مرحله بعدی بر پوست ریخته می شوند، به طور یکنواخت و به خوبی داخل پوست

نفوذ کنند و موجب بالا بردن کیفیت محصول شوند.

۴. موگیری

موگیری پوست‌های بز و گوسفند، با مالیدن محلولی از آهک و سولفید سدیم به قسمت لش پوست، انجام می‌گیرد در این طریق، پوست‌ها بایستی به مدت یک شب به همان حالت باقی بمانند و پس از طی این مدت، توسط دستگاه یا کارگر، موبه آسانی از پوست جدا می‌شود. برای این‌که موگیری در زمان کمتری انجام شود، می‌توان از سولفور سدیم استفاده کرد. با آمیختن مناسب در متیل آمین، آهک، کربنات سدیم و سولفیدات سدیم نیز می‌توان پوست‌های تازه را موزدایی کرد.

برای موگیری پوست‌های سنگین (گاو، گوساله، گاو میش و...) روش موزدایی همراه با تجزیه ساختار مو انجام می‌شود. در این روش، پوست‌ها را حداقل بالابان (درام) قرار می‌دهند و سولفید سدیم و سولفیدات سدیم به اندازه مناسب به آب داخل بالابان اضافه می‌کنند و به این طریق، موزدایی انجام می‌شود.

۵. آهک‌گیری و آنزیم دهی

به منظور حذف آهک اضافی و تنظیم PH برای مرحله

آنزیم دهی، باید هیدروکسید کلسیم $Ca(OH)_2$ جذب شده در پوست را از آن خارج کرد و PH پوست را پایین آورد. برای پایین آوردن PH، مقداری اسید مانند اسید هیدروکلریک، ضروری است. بین مقدار مواد مصرفی، باید تعادل برقرار باشد؛ تا آهک به صورت محلول درآید و به آسانی از پوست خارج شود. آهک و مواد دیگر همراه پوست را می‌توان به روش شست و شو با آب یا اسید و سولفات آمونیم، کاملاً از سطح پوست خارج کرد.

تشخیص چرم اصیل

تشخیص چرم طبیعی از چرم مصنوعی، در برخی موارد، بسیار دشوار است. چرم طبیعی بسیار گران‌تر از چرم مصنوعی است. برخی از کالاهای چرمی اگر با چرم اصل تولید شده باشند، معمولاً دارای شناسنامه بوده و اطلاعات مربوط به کالا در آن‌ها درج شده است. در مورد برخی از محصولات چرمی در صورت امکان، به قسمت‌های برش خورده آن‌ها نگاه کنید. اگر در آن بخش‌ها نشانه‌ای از حالت پلاستیکی و نرم مشاهده کردید، چرم طبیعی نیست. بنابراین، چرم را لمس کنید. چرم طبیعی، بسیار نرم و منعطف است. چرم را بو کنید؛ زیرا چرم طبیعی، بوی خاصی دارد که هرگز نمی‌توان از آن کپی برداری کرد. به بافت

چرم نگاه کنید؛ اگر گره‌ها، خلل و فرج‌های آن طبق الگویی قابل شناسایی باشد، چرم مصنوعی است. چرم طبیعی و مصنوعی را از پشت آن‌ها نیز می‌توان از هم تشخیص داد. چرم مصنوعی، دارای پوششی در قسمت پشت است که هنگام برش آسیب می‌بیند و کاملاً مشخص است.^۱

احکام فقهی چرم

• حکم انواع چرم

قاعده کلی درباره چرم: اگر حیوانی (به غیر از سگ و خوک) که این چرم را از پوست آن تهیه کرده‌اند، ذبح شرعی شده باشد، این چرم از هر کشوری باشد، اشکالی ندارد؛ اما اگر نمی‌دانیم که این حیوان ذبح شرعی شده یا نه، در این صورت، اگر چرم از بازار مسلمین، مانند عراق، سوریه، عربستان و... خریداری شده باشد، پاک است. این قاعده، مربوط به چرم طبیعی است؛ اما چرم مصنوعی در هر صورت پاک است.

حکم چرم سگ و خوک چیست؟

سگ و خوک و همه اجزاء آنها نجس است. بنابراین،

چرم این دو حیوان نیز نجس است.

۱. ویکی پدیا چرم. fa.wikipedia.org/wiki/چرم

همه مراجع تقلید می‌فرمایند: سگ و خوکی که در خشکی زندگی می‌کنند، حتی مو و استخوان و پنجه و ناخن و رطوبت‌های آن‌ها نیز نجس است.^۱

سؤال: آیا چرم‌هایی که از کشورهای غیرمسلمان وارد می‌شوند، نجس می‌باشند؟

جواب: وسایل چرمی نظیر روکش مبلی، کیف، کفش، کمر بند و به طور کلی تمام وسایلی که در ساختمان آن‌ها چرم یا اجزای دیگری از حیوانات، مانند استخوان، روده و... به کار رفته، اگر از حیوانات نجس العین، مثل سگ و خوک باشد، قطعاً نجس است و نیز اگر چرم در کشوری غیر اسلامی تهیه شده باشد، حتی اگر از حیوانات حلال گوشت، مانند گاو، گوسفند، شتر و... باشد، به دلیل آن که آن حیوان، ذبح شرعی نشده، نجس است؛ اما اگر چرم در کشورهای اسلامی و از حیواناتی که نجس العین نباشد تولید شده باشد و بعداً به کشور دیگری صادر شده و در آن جا در تولیدات دیگری به کار رفته باشد، در این صورت، چرم، پاک است و استفاده از آن، اشکالی ندارد؛ هر چند روی آن نوشته‌های خارجی باشد و این مبلمان یا... در کشوری غیر

۱. توضیح المسائل (المحشی للإمام الخمینی)، ج ۱، ص ۷۵، مسئله ۱۰۵.

اسلامی ساخته شده باشد.^۱

همچنین اگر مبلمان در کشوری غیرمسلمان ساخته شده، اما ما نمی دانیم چرم آن، تولید کشورهای اسلامی است یا تولید کشورهای غیراسلامی، در این صورت نیز نمی توان حکم به پاک بودن آن کرد؛ ولی اگر مبلمان در کشور مسلمان ساخته شده و نمی دانیم چرم آن تولید چه کشوری است (مسلمان یا غیرمسلمان)، در این صورت، استفاده از آن اشکال ندارد.^۲

در هر صورت، اگر مبلمان از چرم نجس هم باشد، می شود از آن استفاده کرد.

با سه شرط، نجاست مبلمان به شما سرایت می کند:

۱. یقین به نجاست مبل داشته باشید.

۲. چیز نجس با شما که پاک هستید، ملاقات کند.

۱. امام خمینی، استفتائات، ج ۱، ص ۱۰۱ و ۱۰۲، س ۲۶۲ و ۲۶۳.

۲. همان، ص ۹۷-۹۹، س ۲۵۲-۲۵۶.

نظرایت الله مکارم درباره چرم حیوانی که ذبح شرعی نشده است: استفاده نمودن از چرم های کشورهایایی که ذبح شرعی ندارند، مثل کیف، کفش ها و جلد دفترهایی که چرم آن ها خارجی است، چه صورت دارد؟ اشیای چرمی، خواه از ذبح اسلامی باشد یا ذبح غیراسلامی، پاک و خرید و فروش آن جایز است و چرم آن نجس نیست؛ ولی برای استفاده از گوشت و اجزاء خوردنی آنان، حتما باید ذبح شرعی شوند (استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص ۳۴).

۳. هر دو یا یکی به طوری تر باشد که رطوبت یکی به دیگری برسد و اگر تری به قدری کم باشد که به دیگری نرسد، چیزی که پاک بوده، نجس نمی شود.^۳
 به هر حال، اگر در هر مرحله ای شک داشته باشید، نجس نمی شوید.^۴

سؤال: حکم چرم و اجزای حیوانی که از بلاد غیر اسلامی تهیه شده، چیست؟
 جواب: اگر احتمال دهید که حیوان ذبح اسلامی شده، پاک است و اگر یقین دارید که ذبح اسلامی نشده، محکوم به نجاست است.^۵

• نماز خواندن در لباس های چرمی خارجی

سؤال: آیا نماز خواندن با کمر بند چرمی که از خارج خریداری شده و شك دارم که از چرم طبیعی است یا مصنوعی و از پوست حیوان تذکیه شده است یا خیر، اشکال شرعی دارد؟ نمازهایی که با آن خوانده ام، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر شك در این باشد که آن چرم، طبیعی است

۳. توضیح المسائل (المحشی للإمام الخمینی)، ج ۱، ص ۸۸، م ۱۲۵.

۴. اسلام کویت. www.islamquest.net

۵. أجوبة الاستفتاءات (فارسی)، ص ۵۳.

یا مصنوعی، نماز با آن اشکال ندارد؛ ولی اگر بعد از احراز چرم طبیعی بودن آن، شك در این باشد که آیا از حیوانی است که شرعاً تذکیه شده یا خیر، نجس نیست؛ ولی نماز با آن باطل است و نمازهای گذشته که در حال جهل به این حکم، خوانده‌اید، قضا ندارد.^۱

• حکم استفاده از پوست موجود در بازار مسلمین

کالاهای چرمی موجود در بازار مسلمین یا کشورهای اسلامی، در حکم چرم تهیه شده از حیوان ذبح شرعی شده است و خرید و فروش و استفاده از آن‌ها اشکال ندارد و همچنین اگر کشور سازنده آن، کشور اسلامی باشد.

• حکم خریدن پوست از بازار کفار

سؤال: حکم استفاده از چرم و اجزای حیوانی که از بلاد غیر اسلامی تهیه شده، چیست؟

جواب: اگر احتمال دهید که حیوان، ذبح اسلامی شده، پاک است و اگر یقین دارید که ذبح اسلامی نشده، محکوم به نجاست است.^۲

۱. امام خمینی، توضیح المسائل محشی، ج ۱، ص ۴۷۹؛ استفتاءات از مقام معظم رهبری.

۲. همان، ص ۱۴۱.

• حکم پوست حیوانات با ذبح شرعی

سؤال: اشیا و چیزهایی که از چرم حیوانات درست شده، آیا نجس است و اگر دست تر به آن‌ها بخورد، دست نجس می‌شود؟ آیا پوست مار و اشیایی که از پوست مار درست شده، نجس است؟

جواب: اگر حیوان تذکیه شود، چرم آن پاک است و پوست مار، نجس نیست.^۱

سؤال: خوردن و آشامیدن از ظرفی که از پوست سگ ساخته شده، چه حکمی دارد؟

جواب: ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته شده، خوردن و آشامیدن از آن ظرف، حرام است و نباید آن ظرف را در وضو و غسل و کارهایی که باید با چیز پاک انجام داد، استعمال کنند؛ اما برای کارهایی که طهارت در آن شرط نیست (مانند آبیاری زراعت و آب دادن به حیوانات)، مانعی ندارد؛ هر چند احتیاط مستحب آن است که به هیچ وجه از آن‌ها استفاده نشود.^۲

• بازگرداندن چرم خراب

دو نوع چرم را از شخصی خریداری کردیم؛ یک نوع آن

۱. امام خمینی، استفتاءات، ج ۱، ص ۹۸.

۲. امام خمینی، توضیح المسائل محشی؛ ج ۱، ص ۱۳۵.

خراب بود و نوع سالم را در تهیه کفش مورد استفاده قرار دادیم و برای اقاله معامله چرم خراب، به فروشنده مراجعه کردیم؛ ولی او تاکنون از پذیرش سرباز زده، می گوید: من هر دو جنس را با هم به شما فروخته ام؛ آیا خریدار نسبت به چرم معیوب، حق فسخ دارد یا خیر؟

در فرض سؤال، اگر در يك معامله، جنس سالم و معیوب با هم فروخته شده، چنانچه مشتری جنس سالم را مصرف نموده باشد، حق فسخ ندارد؛ ولی می تواند تفاوت قیمت سالم و معیوب شده را به وسیله خبره تعیین و به مقدار نسبت بین قیمت سالم و معیوب، از ثمن معامله کم کند و آن را از بایع بگیرد و اگر دو معامله بوده، یعنی سالم در يك معامله و معیوب در يك معامله جداگانه فروخته شده و در عین عیب دار تصرفی نشده، حق فسخ معامله جنس معیوب را دارد و اگر نزاع موضوعی در بین باشد، مرافعه شرعیه (رجوع به قاضی واجد شرایط)، لازم است.^۱

کیف دوزی

یکی از موارد استفاده از چرم، در صنعت کیف دوزی است. امروزه از چرم در دوخت کیف های زنانه و مردانه در اندازه های مختلف، استفاده می شود و این صنعت، جزء

۱. الگلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۵، ص ۳۵۸.

مشاغل خانگی هم محسوب می‌شود و خانم‌ها با ایجاد کارگاه‌های کوچک، مشغول تولید کیف می‌باشند که درآمد نسبتاً خوبی برای آنان دارد.

کفش دوزی

کفش دوزی، یکی از شغل‌های قدیمی و مناسب است و همواره عده بسیار زیادی به این شغل مشغول بوده‌اند. به گزارش خسروی، در تهران دهه ۱۳۴۰ ش. با جمعیت دو میلیون نفر، سی هزار کارگردر سه هزار کفافی کار می‌کردند. در برخی کارگاه‌ها تنها کفش‌های زنانه تولید می‌شد و زنانه دوزی یک رشته مستقل شغلی به شمار می‌آمد و برخی نیز تنها به تولید کفش‌های بچه‌گانه می‌پرداختند.

گاهی تولید و فروش نوع خاصی از کفش به صورت تخصصی انجام می‌شد؛ مانند ارسی دوزی، گرجی دوزی، ساغری دوزی، چکمه‌دوزی و چرمی دوزی. از دوره صفوی به بعد، کفش رایا در همان کارگاه تولیدی برای فروش عرضه می‌کردند و یا پس از تولید، در مغازه‌های جداگانه به فروش می‌رساندند.

فروش کفش به صورت دوره‌گردی و عرضه آن در خانه نیز مرسوم بود؛ زیرا در برخی مناطق، زنان اعیان برای خرید به بازار نمی‌رفتند.

در هر کارگاه کفاشی در تهران دهه ۱۳۴۰ ش. معمولاً حدود ده نفر کار می‌کردند.^۱

ابزارهای کار تولید سنتی کفش از دیرباز تغییر چندانی نکرده‌اند؛ مانند نخ، سوزن، درفش، گاز (برای کشیدن رویه کفش به قالب)، گاز میخ‌کش، انواع میخ، چکش، گزن (برای بریدن و صاف کردن لبه دور کفش)، مشته (برای کوبیدن چرم)، دمی، موم و جزآن‌ها^۲ و کفاشان برای تأمین مواد اولیه و ابزار مورد نیاز خود، به اصناف دیگر وابسته بودند. برای تهیه چرم، به دباغان و برای ابزار، به فروشندگان ادوات فولادی^۳ مراجعه می‌کردند و برای ساخت پاشنه کفش، سراجان و نیز دوره‌گردانی از خانه‌ها و کوچه‌ها و پادگان‌ها، کفش‌های کهنه و خرده‌های چرم را جمع می‌کردند و مواد قابل استفاده را به کفاشان می‌فروختند.^۴ از این رو، صنایع بازیافتی از قدیم در ایران وجود داشته است.

صنف کفاشان

صنف کفاشان نیز، مانند اصناف دیگر، زیر نظر

۱. دانشنامه جهان اسلام، ج ۱، صفحه ۶۴۴۳.

۲. زندگی، کسب و کار، ج ۲، ص ۵۸۰-۵۸۱.

۳. همان، ج ۴، ص ۵۹.

۴. همان، ج ۳، ص ۳۳۷-۳۳۸.

يك رئیس (استاد یا شیخ) فعالیت می‌کرد و او بر همه امور حرفه‌ای، از جمله تهیه و توزیع مواد اولیه و فروش محصولات، نظارت داشت و درباره مسائل صنف در برابر مراجع حکومتی، پاسخگو بود. در فلسطین عصر عثمانی، رئیس صنف را قاضی (به پیشنهاد اعضای صنف) تعیین می‌کرد و دو نفر را به دستیاری او می‌گمارد. تربیت حرفه‌ای شاگردان نیز در درون صنف انجام می‌شد و شاگرد پس از کسب تأیید در درون صنف و نیز از جانب قاضی، می‌توانست به عنوان استادکار در صنف کفاشان وارد شود.^۱ محتسبان علاوه بر منع کفاشان از به کار بردن مواد اولیه نامرغوب یا ناپاک در تولید کفش، آنان را از تأخیر در انجام کار مشتریان نیز بر حذر می‌داشتند.^۲

منع و تحریم‌های شرعی غالباً در مورد خود کفش بود؛ نه در کار کفاشی. با این حال، گاهی برخی حاکمان مسلمان با زمینه‌های شرعی، در این باره احکامی صادر می‌کردند؛ مثلاً الحاکم فاطمی^۳ در سال ۴۰۴ یا ۴۰۵، دستور داد زنان

۱. همان، ص ۹۵.

۲. نه‌ایة الرتبة فی طلب الحسبة، ص ۷۳.

۳. خلافت فاطمی، سلسله‌ای است که از سال ۹۰۹ م. به مدت تقریبی دو قرن تا سال ۱۱۷۱ م. بر بخش بزرگی از شمال آفریقا و خاورمیانه و دریای مدیترانه حکومت کرد. خلفای فاطمی، پیشوایان شیعه اسماعیلی نیز

بدون ضرورت از خانه‌ها خارج نشوند و به همین لحاظ، کفاشان را از ساختن کفش‌های زنانه، منع کرد.^۱

برخی عالمان و شاعران معروف نیز به این حرفه منسوب بودند و بسیاری هم عملاً به آن اشتغال داشتند و در نام ایشان عنوان خفاف، نعال، نعالی و حذاء آمده است.^۲

وسایل مورد نیاز در کیف و کفش دوزی

صنعت کیف و کفش مثل سایر حرفه‌های دیگر نیاز به وسایلی دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. برای ساختن یک کیف چرمی ۱۳ قلم جنس لازم است که عبارتند از:

۱. چسب آهن.
۲. خطکش فلزی ۲۰ سانتی متری.
۳. انواع سوزن (۷ عدد).

بودند و نام سلسله آنان به نام فاطمه، دختر محمد پیامبر مسلمانان، نام‌گذاری شده بود. آنان در قسمت مدیترانه‌ای خاورمیانه، به مدت بیش از دو قرن مؤسس دولتی بودند که به گسترش علم، هنر و بازرگانی، علاقه فراوان نشان می‌داد. قاهره پایتخت مصر، توسط فاطمیان پایه‌گذاری شد و امپراتوری آن‌ها، یعنی بخش اولیه تاریخ اسماعیلی، از ابتدای اسلام تا قرن یازدهم را در بر می‌گیرد. نخستین خلیفه فاطمی، عبدالله المهدی و سه خلیفه فاطمی دیگر، یعنی القائم والمنصور والمعز لدین الله نام داشتند.

۱. المنتظم، ج ۱۵، ص ۱۰۱.
۲. دانشنامه جهان اسلام، ج ۱، صفحه: ۶۴۴۳.

۴. کاتر.
۵. تخته زیردستی.
۶. مشته.
۷. قالب دکمه نما موم.
۸. قیچی.
۹. خودکار مخصوص نوشتن روی چرم.
۱۰. سمبه.
۱۱. دکمه آهن ربایی.
۱۲. دکمه پرچی.
۱۳. کوتاه بلند کن بند کیف.

فصل سوم

احکام خرید و فروش کیف و کفش

لزوم فراگیری احکام معامله قبل از تجارت

«خرید و فروش» یا «بیع»، یکی از مهم‌ترین و متداول‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در میان مردم است و نقش بسیار مهمی در روابط اجتماعی دارد. این مسئله مانند سایر فعالیت‌ها باید در محدوده مقررات اسلام باشد. از این رو، یادگیری احکام خرید و فروش، لازمه یک معامله صحیح و شرعی است و به همین جهت، امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا معشرالتجار الفقه ثم المتجر، الفقه ثم المتجر، الفقه ثم المتجر...» ای تجاران و معامله‌گران! اول یادگیری

مسائل شرعی تجارت و بعد تجارت...» (و این جمله را سه بار تکرار کردند).^۱

امام صادق علیه السلام می فرماید:

کسی که قصد تجارت دارد، احکام دینی آن را بیاموزد؛ تا بدین طریق، حلال را از حرام آن باز شناسد و کسی که بدون تفقه در دین خود، به تجارت بپردازد، در مال ها و درآمدهای شبهه ناک، غوطه ور می شود.^۲

بنابراین، اولین وظیفه در تجارت و معامله، آموختن احکام شرعی و بعد، تلاش برای عمل به آن است؛ تا داد و ستد به صورت صحیح انجام گیرد و اموالی که از آن راه به دست می آید، حلال باشد؛ اما چنانچه انسان دقت کافی در یادگرفتن احکام شرعی نداشته باشد و معامله به صورت باطل انجام گیرد، اموال به دست آمده نیز حرام خواهد بود و تصرف و استفاده از آن ها جایز نیست و نتیجه طبیعی آن، خروج از سلامت در تن و روان و گرفتاری به خشم و غضب الهی است. امام خمینی ره در این مورد فرمود:

«واجب است بر هر کسی که تجارت می کند و سایر

۱. کلینی، اصول کافی، ج ۵، ص ۱۵۰.

۲. «من اراد التجاره، فلیتفقه فی دینه لیعلم ما یحل له مما یحرم علیه، و من لم یتفقه من دینه ثم اتجرتورط الشبهات (وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۸۲).

معاملات را انجام می‌دهد، احکام شرعی آن‌ها را و مسائل مربوط به آن‌ها را یاد بگیرد؛ تا معاملات و تجارت‌های صحیح و باطل را بشناسد.^۱

• معامله باطل در مورد چرم

خرید و فروش عین نجس مانند، چرم سگ یا چیزهایی که از چرم خوک یا سگ تهیه شده‌اند، باطل است. تبصره: خرید و فروش عین نجسی که بتوان از آن استفاده حلال نمود، جایز است؛ مانند خرید و فروش غایط برای کودسازی و نیز خرید و فروش خون که در زمان ما برای نجات مجروحین و بیماران مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۲

• فروختن جنس پاکی که نجس شده

فروختن چیزپاکی که نجس شده و آب کشیدن آن ممکن است، اشکال ندارد؛ ولی اگر مشتری بخواهد آن چیز را بخورد، فروشنده باید نجس بودن آن را به او بگوید.^۳

۱. تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۵۰۰، مسئله ۲۰.

۲. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۶۸.

۳. بنابر فتوای آیت الله وحید، اگر مشتری آن چیز را برای صرف در مثل خوردن و آشامیدن بخواهد، یا برای عملی که طهارت ظاهری برای صحت آن کافی نیست - مثل آن که آب را برای وضو گرفتن و غسل کردن بخواهد - نجاست آن را باید به او بگوید و بنابر فتوای آیت الله زنجانی، در لباس لازم، نیست نجس بودنش را بگوید؛ اگر چه مشتری با آن نماز بخواند (توضیح

• خرید چرم، کیف و کفش دزدی

خریدن جنسی که از قمار یا دزدی یا از معامله باطل تهیّه شده، باطل است و تصرف در آن مال، حرام می باشد و اگر کسی آن را بخرد، باید به صاحب اصلی اش برگرداند؛ مانند کفش و کیف و چرم دزدی که اگر مورد معامله قرار بگیرند معامله باطل است و دو طرف، مالک پول و جنس نمی شوند.^۱

شرایط خریدار و فروشنده

هریک از فروشنده و خریدار، باید شش شرط زیر را دارا باشند:

۱. بالغ باشند.
۲. عاقل باشند.
۳. سفیه نباشند و نیز مجتهد جامع الشرایط (حاکم شرع) او را از تصرف در اموالش منع نکرده باشد.
۴. آن که قصد خرید و فروش داشته باشند؛ بنابراین، اگر به شوخی بگویند مال خود را فروختیم، معامله باطل است.
۵. کسی آن ها را مجبور نکرده باشد.

المسائل مراجع، مسئله: ۲۰۵۶.

۱. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۷۰.

۶. مالک جنس و عوضی را که می دهند، باشند و یا مثل پدر و جد، ولایت اختیار مال بچه در دست او باشد.^۱

معامله با بچه ها

معامله با بچه باطل است؛ اگر چه با اجازه پدر یا جدش باشد؛ جز، در دو مورد:

۱. بچه اگر ممیز باشد (خوب و بد را بفهمد) و چیز کم قیمتی را که معامله آن برای بچه ها متعارف است، معامله کند، اشکال ندارد.

۲. اگر در معامله ای طفل وسیله باشد که پول را به فروشنده بدهد و جنس را به خریدار برساند یا جنس را به خریدار بدهد و پول را به فروشنده برساند، چنین معامله ای صحیح است؛ البته باید فروشنده و خریدار یقین داشته باشند که طفل، جنس و پول را به صاحب آن می رساند.^۲

• وظیفه معامله کننده با بچه

۱. باید جنس یا پولی را که از او گرفته، به صاحب آن

۱. همان، مسئله های ۲۰۸۱، ۲۳۱۱، ۲۲۹۰، ۲۳۰۲، ۲۱۷۳، ۲۲۵۹، ۲۲۱۹، ۲۱۴۵ و ۲۱۶۱.

۲. آیات عظام صافی گلپایگانی و سیستانی: اگر بچه ممیز هم نباشد، می تواند چیز کم قیمتی را بفروشد (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۸۲).

بدهد یا از صاحبش رضایت بخواهد.

۲. در فرض بالا، اگر صاحب آن را شناسد و برای شناختن او هم راهی نداشته باشد، باید چیزی را که از بچه گرفته، از طرف صاحب آن، رد مظالم بدهد.
۳. اگر چیزی را که گرفته، مال خود بچه باشد، باید به ولی او برساند و اگر او را نیافت، باید به مجتهد جامع الشرایط (حاکم شرع) بدهد.^۱

• تلف مال در معامله با بچه

اگر کسی با بچه نابالغ معامله کند و جنس یا پولی که به بچه داده، در دست او از بین برود، نمی‌تواند آن را از بچه یا ولی او مطالبه کند.^۲

۱. آیت الله سیستانی، آیت الله وحید، آیت الله نوری و آیت الله زنجانی: با اجازه حاکم شرع، صدقه بدهد. (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۸۳).
 ۲. آیت الله سیستانی: اگر کسی با بچه نابالغ معامله کند و بچه جنس یا پولی را که به او داده است، از بین ببرد، می‌تواند از بچه بعد از بلوغش یا از ولی او مطالبه نماید و اگر بچه ممیز نباشد یا ممیز باشد، ولی خودش مال را تلف نکرده باشد، بلکه نزد او تلف شده باشد، هر چند در اثر اهمال یا تفریط او باشد، ضامن نیست.
- و آیت الله وحید، آیت الله زنجانی و آیت الله نوری: چنانچه بچه ممیز باشد، این شخص می‌تواند عوض مالی را که از دست رفته، از بچه، بعد از بلوغ یا ولی او مطالبه نماید؛ ولی اگر بچه ممیز نباشد، نمی‌تواند از بچه یا ولی او مطالبه نماید (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۸۴).

آداب و اخلاق تجارت

اخلاق و آداب خرید و فروش به دو بخش تقسیم می‌شوند، اموری که دین اسلام به انجام آن‌ها سفارش کرده، از آن‌ها تعبیر به مستحب می‌شود و اموری که از آن‌ها نهی شده که از آن‌ها تعبیر به مکروه می‌شود و بهتر است انجام نشوند و هر شخص از جمله فروشنده کیف و کفش، بهتر است آن‌ها را رعایت کند.

مستحبات کسب و تجارت

- مهم‌ترین آداب مستحب تجارت عبارتند از:
۱. برای نزدیکی به خدا باشد؛ زیرا کار و کوشش در اسلام از بهترین عبادات است.
 ۲. انگیزه و محرک او در مورد کار، رفاه جامعه، به‌ویژه خانواده خودش و فقرا باشد.
 ۳. به اندازه متعارف، سود بگیرد و گران فروشی نکند.
 ۴. وقتی به اندازه مخارج روزانه اش منفعت برد، جنس را به همان قیمتی که خریده است، بفروشد.
 ۵. با اخلاق اسلامی و خوشرویی، با مشتری برخورد کند و در قیمت جنس، سخت‌گیری نکند.
 ۶. دیرتر به بازار رود و زودتر به خانه بازگردد و بیش از حد متعارف، در بازار نماند.

۷. در وقت نماز، کسب و کار را تعطیل کند.
۸. در قیمت جنس بین مشتری‌های مسلمان فرق نگذارد؛ مگر این که مشتری اهل علم یا فقیر و مانند اینها باشد که مراعات آن‌ها افضل اعمال است.
۹. چیزی را که می‌فروشد، زیادتر بدهد و آن چه را که می‌خرد، کمتر بگیرد.
۱۰. کسی که با او معامله کرده، اگر پیشیمان شود و از او تقاضا کند که معامله را به هم بزند، برای به هم زدن معامله، راضی شود.
۱۱. کالای خود را مدح و ستایش و کالای دیگری را مذمت و بدگویی نکند.
۱۲. از کسی که به وی وعده احسان داده، سود نگیرد.
۱۳. بیش از حد نیاز، از مسلمانان سود نگیرد.
۱۴. عیب کالا را برای مشتری بیان کند.
۱۵. کالا را طوری زینت نکند که موجب به اشتباه افتادن مشتری شود.
۱۶. آگاهی کامل به احکام خرید و فروش داشته باشد.
۱۷. چانه زدن و سخت‌گیری برای دوری از زیان دیدن، مستحب است.
۱۸. در معامله، میانه‌رو باشد؛ یعنی از طرفی حریص

نباشد و از طرف دیگر، سهل انگار و بی تفاوت و بی حال هم نباشد؛ به طوری که در تنگنا قرار گیرد.^۱

مکروهات کسب و تجارت

اموری که در کسب و تجارت مکروهند، عبارتند از:

۱. کراهت دارد سودی را که در معامله در نظر گرفته شده، به اصل قیمت خرید نسبت دهد؛ به این معنی که بگوید: این جنس را به هزار تومان می فروشم که سود هزار تومان، صد تومان است؛ بلکه باید بگوید: این جنس را به هزار و صد تومان می فروشم.

۲. کراهت دارد انسان وارد معامله دیگری شود؛ در حالی که بین خریدار و فروشنده، توافق و رضایت برقرار شده است؛ مخصوصاً آن جا که شخص دوم، قصد معامله نداشته باشد و تنها می خواهد بازار گرمی کرده تا مشتری پول زیادتری بپردازد و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در روایتی فرمود:

«هرگز به قصد بالا بردن قیمت کالا وارد معامله کسی نشوید که چنین کاری، خیانت است».^۲

و در روایتی دیگر از داخل شدن در معامله برادر مسلمان

۱. ترجمه تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۳۵۷ و ۳۵۸.

۲. عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۳۸.

نهی شده است.^۱

۳. معامله با کسانی که در معامله کردن سخت گیرند و به شدت دلبسته به دنیا و مادیات می باشند.

۴. کراهت دارد بعد از تمام شدن معامله، خریدار از فروشنده بخواهد که قیمت جنس را پایین بیاورد.

۵. قبل از همه وارد بازار شدن و بعد از همه افراد خارج شدن نیز مکروه است.^۲

۶. قسم خوردن در معامله؛ موقع فروش کالا به خدا و قرآن قسم نخورد. قسم دروغ، حرام است و قسم راست نیز موقع خرید و فروش، کار خوبی نیست و سفارش شده که از آن پرهیز شود.^۳

در روایتی در خصوص این که در کسب و تجارت از چه کارهایی باید پرهیز کرد، آمده است: «کسی که خرید و فروش می کند، باید از پنج کار دوری ورزد و گرنه، نباید خرید و فروش کند؛ ربا، سوگند، پوشاندن عیب کالا، تعریف و تبلیغ در موقع فروش و بدگویی از کالا در موقع خرید آن».^۴

۱. همان، ص ۳۳۸.

۲. ترجمه تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۳۵۸ و ۳۵۹.

۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۲۴۹، مسئله ۲۱۴۱.

۴. ری شهری، منتخب میزان الحکمة، ص ۸۸.

راست گویی در تجارت

همان طور که دروغ‌گویی در کسب و تجارت ضررهای دنیایی و آخرتی فراوانی دارد، راست‌گویی در کسب و کار و تجارت، بسیار سفارش شده است. دربارهٔ ثمره راست‌گویی در تجارت و ارزش تاجر صادق روایات زیادی نقل شده که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. برای تاجر راست‌گو، ورود به بهشت، مانعی نیست.^۱
۲. تاجر راست‌گوی درستکار، با پیمبران و صدیقان و شهیدان است.^۲
۳. امام صادق علیه السلام فرمودند: «خداوند سه نفر را بدون حساب به بهشت می‌برد: پیشوای عادل، تاجر راست‌گو و پیری که عمر خود را در راه طاعت خدا صرف کرده است».^۳

توصیه‌هایی برای فروشنده چرم و کیف و کفش

هیچ فروشنده‌ای از جمله فروشندهٔ کیف و کفش و چرم،

-
۱. التاجر الصدوق لا یحجب من أبواب الجنة. (نهج الفصاحة، ص ۳۹۴).
 ۲. التاجر الصدوق الامین مع النبیین والصدیقین والشهداء. (نهج الفصاحة، ص ۳۹۴).
 ۳. ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ص ۲۸۷.

نباید باعث بسته شدن راه مردم و مانع عبور و مرور شود. تجارت-دست فروشی، مغازه داری و غیره-نباید باعث مزاحمت برای مردم شود و عبور و مرور آن‌ها را با مشکل مواجه کند و به همین خاطر، توصیه می‌شود فروشندگان، به ویژه فروشندۀ کیف و کفش و چرم، از سد معبر و راه بندان دوری کنند و سعی کنند مزاحمتی برای دیگران نداشته باشند.

پارک کردن وسایل نقلیه و نیز گِل درست کردن در کوچه و خیابان یا ریختن مصالح ساختمانی در آن‌ها چه حکم دارد؟

اگر باعث سد معبر یا مزاحمت عابران نباشد، اشکال ندارد و گرنه، جایز نیست.^۱

برخی مغازه‌ها برای عرضه بیشتر، قسمتی از اجناس مغازه‌شان را در کنار پیاده‌روها یا خیابان قرار می‌دهند و همچنین برخی دست‌فروشان، گاری دستی یا چرخ یا وانت بارشان را در محل عبور مردم در پیاده‌رو، خیابان یا کوچه، مستقر می‌کنند؛ چنانچه این کار، مغایر با مقررات شهرداری باشد یا مزاحم عبور مردم یا باعث سد معبر شود، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

۱. امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، ص ۶۱۷.

این کار جایز نیست.^۱

امام سجاد ع می فرماید:

«یکی از گناهانی که نابودی سریع آدمی را در پی دارد،

سد کردن راه مسلمانان است».^۲

از پیامبر اسلام ص نقل شده است:

«هر کس ناودان یا سایبانی را در مسیر رفت و آمد

مردم قرار بدهد یا میخی بکوبد یا چهارپایی را ببندد

یا چیزی حفر کند و در نتیجه چیزی به آن برخورد

کند و از بین برود، او ضامن این برخورد است».^۳

در روایتی رسول خدا ص می فرماید:

«کسی که سد معبر کند و مانع عبور رهگذران شود، از

رحمت خدا به دور است».^۴

پرهیز از تبانی برای بالا بردن قیمت‌ها

یکی از اموری که فروشندگان و از جمله فروشندگان چرم

و کیف و کفش باید از آن پرهیز کنند، تبانی برای بالا بردن

قیمت‌ها می باشد. این کار، در مضیقه قرار دادن مشتریان

۱. همان، ص ۵۹۱.

۲. صدوق، معانی الاخبار، ص ۲۷۱.

۳. الکافی، ج ۷، ص ۳۵۰.

۴. اصول کافی، ج ۲، ص ۲۹۲.

و به ویژه مسلمانان است و با این کار، آن‌ها مجبور می‌شوند جنس را به قیمت غیرواقعی و گزاف بخرند که احجاف در حق آنان است. بنابراین، باید از این کارهای غیراخلاقی، پرهیز و به همان سود متعارف، اکتفا کنیم و تبانی که موجب ضرر زدن به مسلمانان است، پرهیز کنیم.

خوش رویی و حسن خلق در تجارت

یکی از آداب و اخلاقی که هر شخص مسلمان، از جمله تجار و کاسبان کیف و کفش و چرم باید رعایت کنند، خوش رویی و حسن خلق در تجارت و معامله است. این عمل، فواید فراوانی دارد که یکی از آن‌ها افزایش روزی است. در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است:

اخلاق شایسته، روزی را افزایش می‌دهد.^۱

یکی دیگر از آثار خوش رویی، جلب مشتری زیادتر و برکت در انجام معامله است که موجب می‌شود هر دو طرف از معامله راضی باشند و حقی برگردن یکدیگر نداشته باشند. این کار، هم باعث سلامت دین می‌شود و هم اصلاح امور دنیای افراد را به دنبال دارد. در روایتی چنین نقل شده است:

۱. مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۹۶.

«در کسب و کار خویش، با اخلاق پسندیده و کارهای نیکو، رفتا کن که برای دین و دنیای تو سودمند است.»^۱

گران‌فروشی و بی‌انصافی

گران‌فروشی، یکی از آفت‌های کسب‌روزی حلال است و بسیاری از تاجران و فروشندگان ممکن است دانسته یا ندانسته، به آن مبتلا شوند. از آن جا که گران‌فروشی مورد طبع انسان‌ها نیست، از اعمال قبیح می‌باشد؛ زیرا فطرت بشر با آن مخالف است و عقل سلیم نیز آن را مذموم می‌داند. از این جهت، شرع و هم عرف، آن را مذموم، دانسته‌اند.

گران‌فروشی در تمام طول سال، به‌ویژه در ایام خاص، اجناس خاص، مطرح است؛ مانند: شب یلدا، شب عید، تعطیلات. به‌طور کلی، وقتی که خریدار، اشتیاق زیادی به خرید جنس دارد یا آن جنس در بازار کم‌یاب شده و خریدار مجبور است آن را تهیه کند و فروشنده نیز از احتیاج خریدار باخبر است و آن را با قیمت بالاتر از حد متعارف می‌فروشد، از این کار به گران‌فروشی یا بی‌انصافی تعبیر می‌شود که در قرآن کریم و دین اسلام، بسیار مذمت شده است.

در روایتی امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

۱. همان، ج ۱۰۳، ص ۱۰۰.

«نیرنگ زدن به مؤمن، حرام است و نیرنگ زدن کسی که در قیمت کالا (و سالم بودن جنس) به فروشنده اعتماد کرده، حرام است»^۱.

یکی از مواردی که به وسیله آن نیرنگ زدن به شخص محقق می‌شود، همان گران‌فروشی است.

• حکم و آثار گران‌فروشی

از نظر فقهی، سود گرفتن در فروش کالا، حد معینی ندارد. بنابراین، تا وقتی که به حد اجحاف، ظلم و بی‌انصافی نرسد و برخلاف مقررات دولت اسلامی نباشد، اشکالی ندارد؛ ولی اگر از این حدود متعارف بالاتر رفت و برخلاف مقررات دولت شد، گران‌فروشی می‌شود، و فریب دادن خریدار در قیمت است.

سؤال: حکم شرعی گران‌فروشی چیست؟

جواب: اگر گران‌فروشی به حد اجحاف به مشتری برسد و یا خلاف مقررات دولت اسلامی باشد، جایز نیست.^۲

دقت در وقت معامله

یکی از مسائلی که باید در معامله کردن رعایت شود،

۱. اصول کافی، ج ۶، ص ۱۵۳.

۲. امام خمینی، استفتائات، ج ۲، ص ۶۲.

تعیین دقیق امور مربوط به خرید و فروش است. این کار از نزاع و اختلاف بعد از معامله جلوگیری می‌کند. مشتری می‌تواند با اجازه فروشنده، هر جنسی را که می‌خواهد بخرد، امتحان و آزمایش کند؛ تا مورد ضرر و زیان قرار نگیرد. آزمایش هر جنس به حسب خودش می‌باشد؛ به طور مثال، جنس بوییدنی را بومی‌کنند، جنس خوردنی را با خوردن و جنس صوتی و تصویری را با شنیدن و دیدن، امتحان می‌کنند. و یا خصوصیات و اوصاف جنس بیان می‌شود تا اگر اختلاف پیش آمد، خریدار، حق برگرداندن یا گرفتن تفاوت قیمت را داشته باشد.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

مردی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از فروشنده ای شکایت کرد. آن حضرت در جواب فرمود: «در موقع خرید، دقت کنید؛ سپس بخرید».^۱

شاید توصیه امام، اشاره به این باشد که هنگام خرید، باید تمام جوانب جنس را بررسی کنید و با چشم باز خرید کنید؛ تا بعد از خرید جنس، اختلافی پیش نیاید.

ویژگی‌های يك فروشنده موفق

آنچه که فروشنده موفق را از دیگر فروشندگان متمایز

۱. اصول کافی، ج ۵، ۱۶۸.

می‌کند، چیست؟

موفق‌ترین فروشندگان دارای ویژگی‌های ذیل هستند:

۱. استقامت؛ يك تجارت موفق به پایداری زیادی نیاز دارد. موانعی همچون ملزومات کار، از دور نمودار می‌شوند و نحوه برخورد با این موانع، سطح موفقیت شما را تعیین می‌کند. در هر عرصه‌ای، موفق‌ترین افراد، کسانی هستند که روش روبه‌رو شدن با موانع را از قبل آموخته‌اند و در جست‌وجوی راه‌های جدید هستند.

۲. فروشندگان موفق برای دست‌یابی به هدف، جدی هستند. آن‌ها می‌دانند چه می‌خواهند و برای دست‌یابی به آن، نقشه می‌کشند و هر روز بر آن مبنای پیش می‌روند.

۳. بهترین فروشندگان، از مشتری‌هایشان در مورد خریدشان پرسش می‌کنند؛ تا کاملاً مشخص شود به چه چیزی احتیاج دارند. آنان می‌دانند که موثرترین روش ارائه محصول یا خدمات، فهمیدن اهداف مشتریان است. از این طریق فرصت می‌یابند که درباره ویژگی‌ها و فواید محصولات و خدماتشان که بیشترین ارتباط را با مشتری دارد، به‌طور موثری بحث و گفت‌وگو کنند.

۴. فروشندگان موفق گوش می‌دهند؛ اکثر فروشندگان، سوالی را از مشتری می‌پرسند و به جای این‌که منتظر جواب

باشند، به صحبتشان ادامه می دهند؛ اما فروشندگان ماهر به مشتری ها فرصت می دهند تا هرچه لازم است فروشنده بدانند، بگویند. این فروشندگان آموخته اند که سکوت، طلاست.

۵. فروشندگان موفق بیشتر در دسترس مشتری هایشان هستند. آن ها می دانند که ارتباط دائمی با مشتریان به نگره داشتن آن ها کمک می کند. بنابراین، تماس های متنوعی با آن ها برقرار می کنند. آن ها کارت تشکر، تولدت مبارک، و کارت تبریک سال نوب برای مشتریان می فرستند و زمان بندی و قانونمندی جهت «در دسترس بودن» را اعلام می دارند. ریزقیمت ها را برای مشتری شان ارسال می کنند و پیوسته مراقبند راه های جدیدی را ایجاد کنند؛ تا نامشان در ذهن مشتری حفظ شود.

توصیه هایی برای خرید کفش

خرید کفش راحت و شیک، یکی از دغدغه هایی است که هر شخص تا اندازه ای با آن روبروست. برای خرید کفش به این توصیه ها توجه کنید:

۱. هنگام خرید کفش، حتما جوراب به پا داشته باشید؛

تا اندازه مناسبی را انتخاب کنید.

۲. برای خرید صندل، مدل‌هایی را انتخاب کنید که کف آن‌ها لیز نباشد. همچنین سطح تماس پا با صندل نیز نباید طوری باشد که صندل از پا در بیاید.
۳. برای این‌که مطمئن شوید کفش شما اندازه است، پای خود را به جلوی کفش بچسبانید و انگشت خود را در انتهای کفش قرار دهید؛ در این صورت، فاصله‌ای به اندازه یک بند انگشت، مناسب خواهد بود.
۴. کفش باید از همان ابتدا در پای شما راحت باشد؛ نه این‌که منتظر بمانید تا کم‌کم جا باز کند.
۵. کفش‌های پلاستیکی، نه برای کودکان و نه برای بزرگسالان، چندان مناسب نیستند؛ زیرا پا در این کفش‌ها عرق می‌کند و ممکن است دچار عفونت‌های قارچی شود. اگر از این کفش‌ها استفاده می‌کنید، جوراب را فراموش نکنید.
۶. بهترین زمان خرید کفش، هنگام غروب است؛ زیرا در ساعات آغازین روز، پاها اندازه کوچک‌تری دارند.
۷. ناخن‌های پای‌تان را کوتاه کرده، یا در حدی نگه دارید که می‌خواهید همیشه در آن حد باشند.
۸. کفی داخل کفش را با انگشتان دست فشار دهید؛ تا ببینید برای کف پای شما مناسب است یا نه. همچنین به

قوس مناسب آن برای کف پای تان دقت کنید.

۹. موقع خرید، دقت کنید که پای شما در کفش، راحت باشد و فشاری بر انگشت شست پای شما وارد نکند.
۱۰. فقط به رنگ و مدل کفش نگاه نکنید و تنها دنبال مُد نباشید؛ بلکه کفشی را انتخاب کنید که کاملاً راحت و مناسب پای شما باشد؛ زیرا سلامتی پاهای شما به کفش شما نیز بستگی دارد و سلامت پاها بر سلامت تمام بدن، موثر است.^۱

دقت در اندازه کفش

اندازه پای افراد با افزایش سن، کم و زیاد شدن وزن و حتی بارداری، تغییر می‌کند. از این‌رو، ملاک قرار دادن اندازه‌های قبلی در انتخاب آن کفش کار صحیحی نیست. در بیشتر افراد اندازه یکی از پاها، بزرگ‌تر از دیگری است. این افراد در انتخاب کفش، باید پای بزرگ‌تر را ملاک قرار دهند.

راه رفتن با کفش در همان زمان خرید، بسیار مهم است. اگر کفش بند دارد، باید بندهای آن را بست و با آن چند قدم راه رفت.

کفش مناسب، کفشی است که انگشت شست پا،

به راحتی در آن حرکت کند و بین انگشت شست و لبه جلویی کفش، حدود نیم تا یک سانتی متر فاصله باشد.

عوارض کفش نامناسب در کودکی

انسان‌ها همواره باید کارهای خود را با علم و آگاهی انجام دهند و اگر در مواردی بدون علم و داشتن آگاهی، کاری را انجام دهند، شاید ضررهایی به جسم یا روح آن‌ها وارد شود. در هر کاری، باید مشورت کرد و بهترین تصمیم را گرفت. یکی از مواردی که شاید زیاد مهم به نظر نرسد، انتخاب کفش مناسب است. اگر این امر به خوبی انجام نشود، موجب ضررهایی در زندگی می‌شود. بنابراین در انتخاب و پوشیدن کفش به امور زیر توجه کنید:

۱. پوشیدن کفش‌های نامناسب در کودکی که امروزه شکل‌های فانتزی آن بسیار رایج است، باعث بروز مشکل صافی کف پا و در نتیجه پادرد و کمردرد می‌شود. دکتر علی‌رضا ابراهیم زاده در همایش بازآموزی شناخت بیماری‌های استخوانی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان گفت: کودکان به دلیل نرمی و انعطاف مفاصل و استخوان‌ها، در صورت درست انتخاب نکردن کفش، دچار تغییر ساختار در مچ و کف پا می‌شوند.

۲. کفش کودک باید از حداقل پاشنه، بند و دیواره‌های

محکم برخوردار باشد؛ تا پا را محکم نگه دارد. والدین باید از خرید کفش‌های پلاستیکی که باعث بروز حساسیت پوستی می‌شود، خودداری کنند. پا، قلب دوم انسان است. از این رو، کفش‌های پاشنه بلند و بسیار نوک تیز رایج شده، باعث ایجاد و تشدید عارضه قوز شست پا و نیز سوزش چشم و کمردرد می‌شوند.

۳. عامل وراثت، مهم‌ترین عامل عارضه قوز شصت پا می‌باشد، اما استفاده از کفش‌های نامناسب، علاوه بر تشدید آن، می‌تواند در بروز این عارضه نیز تأثیرگذار باشد. بیماری‌های سیستم عصبی، مثل فلج مغزی و ضربه به شست پا نیز می‌تواند عامل ایجاد قوز شست پا باشد. افرادی که به هر دلیل یک اندام تحتانی بلندتر دارند، احتمال پیدایش این عارضه در پای آن‌ها بیشتر است.

۴. درد ناحیه پنجه پا به علت انتقال وزن پا از ناحیه شست به دیگر انگشتان، التهاب و برجسته شدن استخوان شست پا و تراکم انگشتان درون کفش، به ویژه در کفش‌های نوک تیز از دلایل مراجعه افراد به پزشک است.

۵. دلیل دیگر مراجعه بیماران، تغییر شکل شست پا و دیگر انگشتان است که این امر به تنهایی، شرط کامل برای جراحی نیست و می‌توان با استفاده از کفش‌های طبی

و ورزشی، آن را درمان کرد. افراد مبتلا به این عارضه برای پیش‌گیری، باید از راه رفتن و ایستادن زیاد، خودداری و از کفش‌های پنجه پهن و پاشنه کوتاه، استفاده کنند.

خصوصیات کفش استاندارد

دقت در انتخاب کفش و رعایت اصول استاندارد در تولید آن، یکی از ضروری‌ترین نیازها برای حفظ سلامت افراد است.

اغلب مردم در انتخاب کفش به زیبایی و رنگ و طرح آن دقت می‌کنند؛ نه به استاندارد بودن آن و این مسئله، باعث به خطر افتادن سلامتی افراد در درازمدت می‌شود. انتخاب کفش در مرحله اول، باید براساس نوع استفاده از آن صورت گیرد. همان‌طور که زمستان، کفش مخصوص خودش را می‌خواهد، تابستان نیز کفش مخصوص همین فصل را می‌خواهد.

کفش استاندارد چه نوع کفشی است؟

یک کفش استاندارد، سه ویژگی بارز دارد که عبارتند از:

۱. جنس خوب.
۲. پاشنه و قالب مناسب.
۳. پنجه استاندارد.

رویه کفش

رویه‌های بیشتر کفش‌های موجود در بازار، از دو جنس مختلف ساخته شده‌اند؛ یا رویه‌ای از چرم طبیعی دارند و یا از چرم مصنوعی تهیه می‌شوند. چرم طبیعی، به علت دارا بودن منافذ طبیعی در بافتش، امکان تبادل هوا میان بیرون و داخل کفش را فراهم می‌کند و باعث تنفس پا می‌شود.

زیره کفش

ارتفاع زیره کفش با کسراتفای سینه زیره کفش، باید به دو و نیم سانتی متر برسد. این پاشنه از این جهت لازم است که بدن نسبت به زمین، زاویه قائمه بشود؛ تا فشار کمتری به کمر وارد شود.

ظاهر این زیره‌ها توپر بوده، و در حالت خم کردن، انعطاف بیشتری دارند.

پنجه کفش

توجه به استانداردهای پنجه کفش نیز در انتخاب آن بسیار مهم است.

از نظر قالب بندی، فضای پنجه کفش باید طوری باشد که به انگشت‌های پا فشار وارد نکند.

کفشی که پنجه آن‌ها تیز است، باعث می‌شوند که انگشت‌های پا روی هم بیفتند.

این کفش‌ها، انگشتان پا را تحت فشار قرار داده، آن‌ها را بدشکل می‌کنند.

این مسئله در خانم‌ها شایع‌تر است؛ به طوری که انحراف شست پا در خانم‌ها، نه برابر آقایان است. جلوی کفش نیز باید به گونه‌ای باشد که انگشتان پنجه پا از هم باز بشود.

تنه کفش

تنه کفش که در واقع چارچوب روی کفش است و دور پا را در برمی‌گیرد، باید به راحتی در برابر فشارهای وارده، مقاومت کند و شرایط آناتومیکی پا را حفظ کند.

کفش‌های پاشنه دار

یکی دیگر از نکات بسیار مهم در انتخاب کفش، پاشنه دار بودن آن است. این نکته در خانم‌ها مصداق بیشتری دارد. کفش‌های پاشنه تخت، چون حالت ضربه‌گیری در پاشنه ندارند؛ هنگام راه رفتن، باعث درد پاشنه می‌شوند. بنابراین، بهتر است که کفش، پاشنه داشته باشد؛ اما کفش‌های پاشنه بلند هم به طریق دیگری سبب آزار و درد پامی‌شوند.

زنان ده برابر مردان از درد پا شکایت دارند و دلیل آن نیز

پوشیدن کفش‌هایی با پاشنه بسیار بلند و با پنجه تیز است که به انگشتان پا فشار می‌آورند.

پاشنه کفش خانم‌ها نباید بلندتر از سه سانت باشد؛ زیرا هرچه پاشنه کفش بلندتر باشد، فشار وارده بر کف پا بیشتر می‌شود و این فشار به جلوی پا و در نتیجه به پنجه‌ها منتقل شده، باعث آسیب رسیدن به انگشتان می‌شود.

پوشیدن کفش‌های پاشنه بلند و غیر استاندارد، موجب انحراف انگشت شست پا، میخچه، تاول و خمیدگی انگشتان، دردهای مزمن کمر، درد مفاصل، زانو و پاشنه و خستگی‌های زودرس می‌شود.

پا هنگام حرکت، باید در یک حالت ثابت بماند و در کفش‌هایی که پشت باز هستند هنگام حرکت، یک انرژی صرف بیرون نیتادن آن‌ها از پا می‌شود و در نتیجه این کفش‌ها باعث خستگی بی‌مورد می‌شوند.

بنابراین اگر قصد پیاده روی‌های طولانی‌تر از ۲۰ دقیقه را دارید، به هیچ وجه صندل (کفش بدون پاشنه) نپوشید.^۱

عوارض کفش نامناسب

پاها یکی از حیاتی‌ترین اعضای بدن انسان هستند و همین پاها نشانه سلامت تمام بدن می‌باشند، به طوری که

۱. کفش اگزیزست (www.existshoes.ir).

گاهی با مشاهده کوچک‌ترین علامتی روی آن‌ها، می‌توان به وجود مشکلی در بدن پی برد.

تغییرات دمای پا، زخم‌ها و رزگ‌های مختلف ایجاد شده روی پا، می‌تواند بیان‌گر شرایط درونی بدن و کیفیت سلامت افراد باشد. بنابراین، هرگز از ظاهر و سلامت پاهای خود غافل نشوید و بهداشت آن‌ها را به خوبی حفظ کنید.^۱

اصول اولیه شناخت پا و بهداشت آن

پا، یکی از اعضای حساسی است که تمام فشار و سنگینی وزن بدن روی آن قرار می‌گیرد و با چیزهای مختلفی تماس پیدا می‌کند. از این‌رو، ضخامت لایه‌های کف پا تقریباً سه برابر لایه‌های دیگر قسمت‌های پوست است.

همیشه پیش‌گیری بهتر از درمان است. ما باید کاری کنیم که دچار عارضه‌ای در پا نشویم و مشکلی برای کف پا و انگشتان ما به وجود نیاید. یکی از راه‌های نگه‌داری از پوست کف پا، پوشیدن یک کفش راحت و استاندارد است. اگر کفش تنگ باشد، راه رفتن مشکل می‌شود و پا دچار تورم و درد و قرمزی می‌شود. کفش‌های غیر استاندارد هستند که باعث عرق کردن پا می‌شوند. گاهی

۱. کفش آگزیست (www.existshoes.ir).

ممکن است کفی به کار رفته کفش، غیراستاندارد باشد و در نتیجه، درد رازمدت، باعث سرطان‌های مختلفی در پوست شود.

یکی از عوارضی که از پوشیدن کفش‌های تنگ پیدا می‌شود، پیدایش میخچه روی برجستگی‌های انگشتان، کف پا و سینه پا می‌باشد. میخچه، عارضه‌ای دردناک است و فوق‌العاده باعث آزار بیمار می‌شود. میخچه، یکی از آفاتی است که معمولاً درمان‌پذیر نیست و بعد از جراحی، دوباره عود می‌کند.

عارضه دیگری که از پوشیدن کفش تنگ به وجود می‌آید، زگیل است که در کف پا پیدا ایجاد می‌شود. زگیل، یک ویروس و یک عامل انتقالی است؛ یعنی از شخصی به شخص دیگر منتقل می‌شود.

بنابراین اگر کفشتان مناسب باشد و عرق نکند و روزی یک بار پا و بین انگشتان پا را بشوید، دیگر هیچ کدام از این عوارض پیدا نمی‌شود. وقتی پاها قارچ پیدا می‌کنند، معمولاً خارش زیادی دارند که برای بیمار، آزار دهنده است. از این رو، وقتی قارچ پیدا شد، کفش‌ها را باید مرتباً بشوید و آن‌ها را در آفتاب بگذارید و این، موجب خرابی کفش می‌شود.^۱

۱. کفش اکزیست (www.existshoes.ir).

فصل چهارم

مصرف کنندگان کیف و کفش

رعایت بهداشت و نظافت کفش‌ها برای ورود به مسجد یکی از مسائلی که هنگام ورود به مسجد، باید رعایت شود، حفظ پاکیزگی مسجد است. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود: «تعاهدوا نعالکم عند ابواب مساجدکم؛ کفش‌هایتان را کنار درهای مسجد، بازرسی کنید».

اگر مسجدی، کفش‌داری دارد اولین عمل هنگام ورود به مسجد، آن است که کفش‌های مان را به کفش‌داری بسپاریم؛ اما در برخی مساجد برای حفظ کفش از کیسه‌های

۱. وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۵۰۴.

پارچه‌ای برای همراه بردن کفش استفاده می‌کنند. از این رو، این کیسه‌ها باید هر چند وقت یک بار شسته شوند.

• نماز و مسح کشیدن با کفش

در برخی روایات به خواندن نماز با نعلین، سفارش شده؛

«... فصل فی نعلیک ...»^۱.

همچنین ائمه علیهم‌السلام در حال نماز با نعلین دیده شده‌اند.^۲ منظور از این نعلین چیست و چه ویژگی‌ها یا شروطی باید داشته باشد و در چه صورت و با خصوصیات نماز با نعلین یا کفش باطل است؟

در روایات پیرامون نماز خواندن با نعلین و مسح کشیدن بر روی نعلین، چنین آمده است:

۱. امام صادق علیه‌السلام:

«زمانی که نماز می‌گزاری، اگر نعلین تو پاک باشد، با نعلین نماز بخوان که این‌گونه نماز گزاردن، از سنت است.»^۳

۲. راوی:

بارها امام صادق علیه‌السلام را دیدم که با نعلین نماز

۱. المعترفی شرح المختصر، ج ۲، ص ۱۴.

۲. بحار الانوار، ج ۸۰، ص ۲۷۵.

۳. طوسی، تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۲۳۴.

می‌گزارد...»^۱.

۳. راوی:

«امام رضا علیه السلام را دیدم که در بالای قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شش یا هشت رکعت (سه یا چهار نماز دو رکعتی) با نعلین خود خواند»^۲.

۴. «امام باقر علیه السلام:

علی علیه السلام وضو می‌گرفت؛ پس صورت و دست‌هایش را شست و بعد بر سر و بر نعلین خود مسح کشید و دست خود را به زیر بندها نمی‌برد»^۳.

از آن جا که برخی از این روایات صحیح و قابل استناد می‌باشند،^۴ فقها این روایات را پذیرفته‌اند و نعلین در روایت را به نعلین عربی حمل کرده‌اند. بنابراین، نماز خواندن با نعلین عربی را جایز دانسته‌اند. «نماز خواندن با نعلین عربی، مستحب است و این، فتوای علمای شیعه است؛ چنان‌که از امام باقر علیه السلام، چنین روایت شده است:

۱. وسائل الشیعة، ج ۴، ص ۴۲۵.

۲. صدوق، عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۱۷.

۳. الکافی، ج ۳، ص ۳۱.

۴. اردبیلی، مجمع الفائدة والبرهان فی شرح إرشاد الأذهان، ج ۲، ص ۱۰۱

«إذا صليت فصل في نعليك...»^۱.

همچنین مسح بر روی نعل عربی نیز جایز دانسته شده است.^۲

سؤال: نعلین عربی چیست که نماز با آن و مسح بر آن بدون اشکال است؟

جواب: نعلین عربی چیزی شبیه صندل انگشتی بوده، اما نوک آن پایین تر است؛ یعنی بالا و جلوی پا باز است و تنها کف پا را می پوشاند.^۳ و یک بند از کف کفش از لای شست پا بیرون آمده و به بندی که بالای برآمدگی روی پا است، وصل می شود و آن بند مفصلی از دو طرف به کف نعلین اتصال دارد و ساده ترین نوع دمپایی بوده است و در این صورت، دست زیر بند بردن برای مسح پا، لزومی ندارد.^۴ با این تعریف، مشخص می شود که احکام صادره از فقها، کاملاً منطبق بر روایات بوده است؛ زیرا فقها از پوشیدن چیزی که هنگام سجده مانع از رسیدن نوک انگشتان به زمین است منع کرده اند. «اگر کفش در پای نمازگزار باشد و ساق را پوشیده باشد و سر انگشت شست در حال سجده

۱. المعتبر فی شرح المختصر، ج ۲، ص ۹۴.

۲. طوسی، المبسوط فی فقه الإمامیة، ج ۱، ص ۲۲.

۳. طریحی، مجمع البحرین، ج ۴، ص ۳۵۳.

۴. صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۶۴.

در زمین قرار گیرد، ضرر ندارد»^۱.
 بنابراین، اگر کفشی باشد که مانع رسیدن نوک انگشت
 به زمین شود، نمی‌توان با آن نماز خواند؛ ولی اگر چیزی
 مانند نعل عربی، مانع رسیدن نوک انگشت به زمین نشود،
 اشکالی در آن نیست و می‌توان با آن نماز خواند و این،
 معنای روایات است.^۲

با این توضیح مشخص می‌شود، شخص می‌تواند
 با وجود این دمپایی، وضونیز بگیرد؛ زیرا با پوشیدن این
 دمپایی، تمام سطح پا که برای وضو، مسح آن واجب است،
 آزاد است و هیچ مانعی در این مسح، وجود ندارد.

آداب انتخاب و پوشیدن کفش

الف. آداب انتخاب کفش

۱. اصل پوشیدن کفش در دین اسلام مورد توجه قرار
 گرفته است. امام باقر علیه السلام می‌فرماید:
 «پوشیدن خُف (نوعی کفش راحتی)، نیروی چشم را
 افزایش می‌دهد».^۳

۱. صراط النجاة (المحشى)، ص ۱۰۳.

۲. اشتها ردی، مدارک العروة، ج ۱۳، ص ۴۰۸.

۳. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۲۵.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

«مداومت بر پوشیدن خُف، آدمی را از ابتلا به بیماری
جذام، دور می دارد».^۱

«خُف» در لغت، به معنای هرپاوشی است که روی دو
قدم را بپوشاند؛ چه ساق داشته باشد و چه نداشته باشد؛^۲
در مقابل نعلین^۳ که همه روی پا را نمی پوشاند و گفته شده
که خُف، بزرگ تر از نعلین است.^۴

۲. امام علی علیه السلام درباره اهمیت کفش به یاران خود
فرمود:

«کفش خوب، حافظ بدن و کمک بر نماز و پاکیزگی
است».^۵

۳. امام علی علیه السلام از پوشیدن کفشی که دارای استحکام
کافی نیست، منع فرمود.^۶

۴. امام حسین علیه السلام می فرماید:

۱. همان.

۲. مجمع البحرین، ج ۵، ص ۴۹.

۳. در لغت تعبیر به «نعل» و «حذاء» شده است؛ (جوهری، الصحاح، تاج

اللغة و صحاح العربیة، ج ۵، ص ۱۸۳۱.

۴. معجم مقائیس اللغة، ج ۲، ص ۱۵۴.

۵. الکافی، ج ۲، ص ۴۶۲.

۶. همان، ج ۶، ص ۴۶۳.

رسول خدا ﷺ به من فرمودند: فرزندم! کفش خوب به پا کن زیرا همان‌گونه که خلخال زینت زنان است، کفش خوب نیز برای مردان، زینت است.

امام صادق ع نسبت به پوشیدن کفش زرد رنگ،^۱ و سفید رنگ، سفارش کرد.^۲

درباره پوشیدن کفش سیاه دو دسته روایات بیان شده، در برخی روایات توصیه شده که کفش سیاه نپوشید^۳ و در روایت دیگری بیان شده که پوشیدن کفش سیاه، اشکالی ندارد.^۴ شاید نهی از پوشیدن کفش سیاه به این علت باشد که کفش سیاه، پوشش گردنکشان بوده و مخصوص زمان خاصی بوده است و اکنون که دیگر این ویژگی وجود ندارد و این نوع از کفش‌ها همگانی شده‌اند دیگر کراهتی در پوشیدن آن نیست. به هر حال چنین احادیثی مربوط به حوزه مستحبات است و انجام ندادن مستحبات، مخالفت با دین به حساب نمی‌آید. از سوی دیگر نیز دلیلی نداریم که این‌گونه احادیث رارَد کنیم. بنابراین، تنها به این دلیل که این حدیث با سلیقه شخصی ما سازگار نیست،

۱. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۲۴ و ۲۵.

۲. همان، ص ۲۴.

۳. اصول کافی، ج ۶، ص ۴۵۶.

۴. الکافی، ج ۳، ص ۴۰۳.

نمی‌توانیم آن را جعلی بدانیم و بگوییم امامان معصوم علیهم‌السلام چنین سخنی نفرموده‌اند.

یکی از امور مستحبی که به قضات توصیه شده این است که موقع قضاوت، کفش راحت بپوشد.

ب. آداب پوشیدن کفش

۱. کفش به صورت خوب و نیکو بپوشید.^۱
۲. کفش را، به صورت ایستاده نپوشید.^۲
۳. از راه رفتن با یک لنگه کفش پرهیز کنید.^۳
۴. در پوشیدن کفش، پای راست را مقدم کنید و در بیرون آوردن، پای چپ را.^۴
۵. برای پوشیدن کفش، این دعا را بخوانید:

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَوَضِّئِي قَدَمَيَّ فِي الدُّنْيَا وَالأُخْرَةِ وَتَبِّئَهُمَا عَلَي الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ الأَقْدَامُ؛ به نام خدا. خدایا بر محمد و آل محمد، درود فرست و قدم مرا در دنیا و آخرت، هموار گردان و در روزی که قدم‌ها لغزش پیدا می‌کنند،

۱. من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۵۵۵.

۲. الخصال، ج ۲، ص ۵۲۱.

۳. الكافي، ج ۶، ص ۵۳۴.

۴. طبرسی، الآداب الدينية للخزانة المعينية، ترجمه احمد عابدی، ص ۶۰،

قدم‌های مرا بر صراط مستقیم، ثابت نگه‌دار.»

۶. برای درآوردن کفش از پا این دعا را بخوانید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَزَقَنِي مَا أَوْقَىٰ بِهِ قَدَمِي مِنَ الْأَذَىٰ، اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْهُمَا عَلَيَّ صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ، يَوْمَ تَنْزِلُ فِيهِ الْأَقْدَامُ، وَ لَا تَرْهُقْهُمَا عَنِ الصِّرَاطِ الْمُسَوَّىٰ؛» سپاس خدای را که کفشی را به من ارزانی داشت؛ تا پای خود را از اذیت شدن، حفظ کنم. خداوندا! روزی که قدم‌ها لغزش پیدا می‌کنند، قدم‌های مرا بر صراط مستقیم، ثابت نگه‌دار و آن‌ها را از راه مستقیم، نلغزان.»

• حکم پوشیدن دمپایی جنس مخالف

به نظر اکثر مراجع پوشیدن دمپایی زنان برای مردان و برعکس اگر باعث مفسده نشود، اشکال ندارد؛^۲ اما امام خمینی و آیت الله بهجت، پوشیدن دمپایی مختص به زن یا مرد را برای جنس مخالف، بنا بر احتیاط واجب، جایز

۱. همان.

۲. آیت الله خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، س ۱۳۶۸؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاة، ج ۳، سوال ۷۸۱؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، مسئله ۸۵۲؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، ۱۶۸۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، سوال ۱۳۸ و ج ۲، سوال ۱۵۹ و آیات عظام، فاضل و سیستانی و نوری، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۸۴۶.

نمی‌دانند.^۱

پوشیدن دمپایی‌هایی که معمولاً هم مردان و هم زنان از آن‌ها استفاده می‌کنند، برای هر يك از آن‌ها اشکالی ندارد؛ اگر چه نام آن‌ها دمپایی زنانه یا مردانه باشد. اما اگر دمپایی از نوعی است که عرفاً مخصوص زنان است، استفاده از آن برای مردان، حتی برای يك لحظه مثلاً آوردن چیزی از آشپزخانه نیز جایز نیست.^۲ بنابراین اگر در موردی پوشیدن دمپایی مخصوص به جنس مخالف، به عنوان زیّ و لباس قرار گیرد (مانند پوشیدن آن در بیرون از منزل)، در این صورت، پوشیدن آن اشکال دارد.^۳

• حکم عرق پا در پوتین‌های غیر اسلامی

سؤال: اخیراً ارتش جمهوری اسلامی ایران اقدام به خرید پوتین‌های چرمی از بعضی کشورهای غیر اسلامی نموده است و پای انسان در این پوتین‌ها عرق می‌کند؛ آیا این عرق نجس است؟ نماز خواندن در این، حال چه حکمی دارد؟

۱. آیت الله بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۷۱۱؛ امام خمینی، استفتاءات،

ج ۳، (سؤالات متفرقه)، س ۱۷۴.

۲. احکام روابط زن و مرد ص ۵۷ و ۵۸.

۳. سید مجتبی حسینی، رساله دانشجویی.

جواب: اگر احتمال بدهند که وارد کننده مسلمان احراز تذکيه حيوان را کرده و آن را در دسترس قرار داده، محکوم به طهارت است.^۱

• حکم توپ‌های چرمی

سؤال: توپ‌های ورزشی چرمی که در بازار مسلمین فروخته می‌شوند یا توسط دولت اسلامی از خارج وارد می‌شوند و معمولاً از کشورهای غیراسلامی مانند چین، ژاپن، تایوان، آلمان و... وارد می‌شوند که ذبح در آن جاها غیر شرعی است، از حیث طهارت و نجاست چه حکمی دارند و بازی کردن با آنها، با این که احتمال آلودگی به نجاست زیاد است، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر از چرم حیوان است، بدون احراز ذبح شرعی، محکوم به نجاست است؛^۲ اما اگر در بازار مسلمین تهیه شود و احتمال داشته باشد که احراز تذکيه حيوان را کرده‌اند، محکوم به طهارت است و بازی کردن با توپ نجس، مانع ندارد و در صورتی که یقین به ملاقات چرم نجس با بدن یا لباس - با رطوبت سرایت‌کننده پیدا شود - باید برای عملی که مشروط به طهارت است، آن را تطهیر کرد.

۱. امام خمینی، استفتاءات، ج ۱، ص ۹۹.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتاءات، ج ۱، ص ۹۶.

سؤال: آیا پوست مار و اشیایی که از پوست مار درست می‌شوند، نجس می‌باشند؟

جواب: نجس نیست.^۱

سؤال: کیفیت پاک شدن چرم و چوب نجس با فرض عدم استحاله را بیان فرمائید.

جواب: به وسیله آب، ظاهراً چرم متنجس و چوب، پاک می‌شود.^۲

نوع کفش

در تعالیم اسلامی به انتخاب کفش راحت و مناسب، اهمیت داده شده و کفش راحت یکی از عوامل مؤثر در سلامتی بدن شمرده شده است. از این رو، رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نسبت به خرید کفش مناسب تأکید کرده و فرموده است: «هر کس کفشی می‌خرد، باید کفش خوب بخرد».^۳

بر اساس همین رویکرد، در تعالیم اسلام نسبت به راحت بودن کفش توصیه شده، زیرا استفاده از کفش‌های تنگ که امروزه در کشور ما نیز رواج دارند و افراد زیادی از آن استفاده می‌کنند، از نظر سلامت و بهداشت، به هیچ عنوان

۱. آیت الله مکارم، استفتاءات جدید، ج ۲، ص ۳۴.

۲. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۱، ص ۳۰.

۳. مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۲۶۳.

مناسب نمی باشند؛ زیرا موجب فشردگی انگشتان پا شده، در نتیجه، باعث فرورفتن ناخن در گوشت و ایجاد عفونت و عوارض دیگری می شوند و حتی ممکن است انگشتان پا به مرور زمان و در نتیجه فشار وارده، روی هم قرار گرفته، از حالت طبیعی خارج شوند^۱.

پوشیدن کفش های راحت از سنت های ثابت معصومین علیهم السلام بوده است. یکی از یاران امام صادق علیه السلام که به کفش دوزی اشتغال داشت، می گوید:

«برای امام صادق علیه السلام مطابق نمونه ای که فرستاده بود، نعلینی دوختم و آن نمونه، ظریف و کم رویه بود»^۲.

در سیره پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در مورد استفاده از کفش آمده است:

«نعلین پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم دو بند داشت که بین انگشتان قرار می گرفت و کمر نعلین باریک بود که به طرف پاشنه به طوری زیبا، باریک می شد و نوک تیز نبود»^۳.

۱. آیین بهزیستی در اسلام، ج ۴، ص ۱۱۴.

۲. طبرسی، مکارم الأخلاق، ص ۱۲۲.

۳. همان، ص ۳۷.

• پاک شدن کف پا و ته کفش نجس

زمین با سه شرط زیر، کف پا و ته کفش نجس را پاک می‌کند:

اول: زمین پاک باشد. دوم: خشک باشد. سوم: اگر عین نجس مثل خون و بول یا متنجس مثل گلی که نجس شده، در کف پا و ته کفش باشد، به واسطه راه رفتن یا مالیدن پا به زمین، برطرف شود و نیز زمین باید خاک یا سنگ یا آجر فرش و مانند اینها باشد و با راه رفتن روی فرش و حصیر و سبزه، کف پا و ته کفش نجس، پاک نمی‌شود و اگر به واسطه غیر راه رفتن نجس شده باشد، پاک شدنش به واسطه راه رفتن، اشکال دارد.^۱

پاک شدن کف پا و ته کفش نجس، به واسطه راه رفتن روی آسفالت و روی زمینی که با چوب فرش شده، محل اشکال است؛ بلکه پاک نشدن، اقوی است.^۲

برای پاک شدن کف پا و ته کفش، بهتر است پانزده قدم

۱. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۳.

۲. نظر آیت الله مکارم: ولی با راه رفتن روی آسفالت، پاک می‌شود؛ آیت الله زنجانی: کف پا و ته کفش، نجس به واسطه راه رفتن روی آن چه معمولاً با آن زمین را فرش می‌کنند، مانند آسفالت، پاک می‌شود؛ ولی پاک شدن کف پا و ته کفش به وسیله چیزی که فرش کردن زمین با آن متعارف، نیست محل اشکال است (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۴).

یا بیشتر راه بروند؛ اگر چه به کمتر از پانزده قدم یا مالیدن پا به زمین، نجاست برطرف شود.^۱

لازم نیست کف پا و ته کفش نجس، تر باشد؛ بلکه اگر خشک هم باشد، به راه رفتن، پاک می شود.

بعد از آن که کف پا یا ته کفش نجس، به راه رفتن پاک شد، مقداری از اطراف آن هم که معمولاً به گِل آلوده می شود (اگر زمین یا خاک به آن اطراف برسد)، پاک می گردد.^۲

کسی که با دست و زانوراه می رود، اگر کف دست یا زانوی او نجس شود، پاک شدن دست و زانوی او به وسیله راه رفتن، محل اشکال است و همچنین است ته عصا و ته پای مصنوعی و نعل چارپایان و چرخ اتومبیل و درشکه و مانند اینها.^۳

۱. آیات عظام، سیستانی، وحید، نوری، مکارم، زنجانی: راه رفتن پانزده ذراع (از آرنج تا سرنوک انگشت وسط دست را ذراع گویند، که گفته شده است، در انسان های متوسط القامه، چیزی برابر ۴۶ سانتی متر می باشد و ۱۵ ذراع، تقریباً ۷/۵ متر می شود) کافی است (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۵).

۲. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۶.

۳. حضرات آیات، صافی، زنجانی و نوری: کسی که با دست و زانوراه می رود، اگر کف دست یا زانوی او نجس شود، با راه رفتن، پاک می گردد و اما پاک شدن ته عصا و ته پای مصنوعی و نعل چارپایان و چرخ اتومبیل و درشکه و مانند اینها، محل اشکال است (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۸).

اگر بعد از راه رفتن ذره‌های کوچکی از نجاست که دیده نمی‌شود، در کف پایا ته کفش بماند، باید آن ذره‌ها را هم برطرف کرد؛ ولی باقی بودن بو و رنگ، اشکال ندارد.^۱

توی کفش و مقداری از کف پا که به زمین نمی‌رسد، به واسطه راه رفتن، پاک نمی‌شود و پاک شدن کف جوراب به واسطه راه رفتن، محل اشکال است؛ ولی اگر کف جوراب از پوست باشد، به وسیله راه رفتن، پاک می‌شود.^۲

• نجس شدن دمپایی در دست شویی و سرایت آن

در خصوص نجس شدن دمپایی در دست شویی و سرایت آن، بیان دو نکته زیر لازم به نظر می‌رسد.

۱. شرع مقدس اسلام چیزی را نجس می‌داند که یقین به نجاست آن باشد؛^۳ ولی اگر نسبت به نجاست چیزی شک

۱. حضرات آیات، سیستانی، صافی، زنجانی و وحید: اگر بعد از راه رفتن، بو یا رنگ یا ذره‌های کوچکی از نجاست که دیده نمی‌شود، در کف پایا ته کفش بماند، اشکال ندارد؛ اگر چه احتیاط مستحب آن است که به قدری راه بروند که آن‌ها هم برطرف شوند (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۸۹).

۲. حضرات آیات، سیستانی، مکارم و نوری: مگر این که کف آن از چرم یا مانند آن باشد و راه رفتن با آن نیز متعارف باشد (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۹۰).

۳. رساله مراجع، ج ۱، ص ۸۵، مسئله ۱۲۱.

داشته باشیم، آن چیز، پاک است.^۱

۲. اگر کسی ای نجس شده باشد، تا زمانی که یقین به پاک شدنش نداشته باشیم، نجس است.

بنابراین، در نجاست پا یا دمپایی، اولاً باید یقین داشته باشیم که تمام کف پا یا حداقل زیر آن قسمتی که چیزی چسبیده است، نجس است و ثانیاً، یقین به پاک شدن آن نداشته باشیم.

با دمپایی به دست شویی رفتن و با همان دمپایی آمدن روی فرش، موجب نجاست فرش نمی شود؛ زیرا از نظر اسلام، اصل در همه اشیا، طهارت و پاکی است؛ از جمله کف و محیط دست شویی و توالت؛ مگر این که نجاست آن‌ها ثابت شود و اگر انسان، شک کند که چیز پاکی نجس شده یا نه، پاک است و جست و جو و واریسی لازم نیست.

سؤال: من با دمپایی وارد دست شویی شدم و بعد از مدتی راه رفتن، روی فرش رفتم؛ کف پایم خشک بود؛ ولی گردی که از راه رفتن روی کاشی‌های دست شویی در آن بود، روی فرش را گرفت؛ آیا فرش نجس شده است؟

جواب: صرف با دمپایی رفتن به دست شویی و با همان دمپایی آمدن روی فرش، موجب نجاست فرش نمی شود؛

۱. همان، ص ۸۷، مسئله ۱۲۳.

زیرا از نظر اسلام، اصل در همهٔ اشیاء طهارت و پاکی است؛ از جمله کف و محیط دست شویی و توالت؛ مگر این که نجاست آن‌ها ثابت شود و اگر انسان، شک کند که چیز پاکی نجس شده یا نه، پاک است و جست و جو و واریسی لازم نیست؛ بلی اگر یقین کنم که دمپایی یا کف پایم در دست شویی یا هر جای دیگر، در اثر تماس با عین نجاست، نجس شده است، با راه رفتن روی موزاییک یا کاشی یا فرش، پاک نمی‌شود؛ بلکه در صورتی که یکی از آن دو یا هر دو به نحوی تری و رطوبت داشته باشند که به دیگری سرایت کند، آن جا هم نجس می‌شود.^۱

• حکم استفاده از کفش چرمی

سؤال: کفش چرمی که از بازار اسلامی خریداری می‌شود، اما مارک تولید در کشورهای غیر اسلامی، مانند چین را دارد، آیا پاک است یا نجس؟ برخی می‌گویند: این چرم‌ها مصنوعی است؛ آیا فحص لازم است یا خیر؟

جواب: اگر احتمال دهد که حیوان ذبح اسلامی شده، پاک است و اگر یقین دارد که ذبح اسلامی نشده، محکوم به نجاست است و همچنین اگر در چرم بودن آن شک باشد،

۱. کتاب آموزش فقه، ص ۹۹، ۱۰۴، ۱۰۵ و ۱۱۳.

پاک است و تحقیق، لازم نیست.^۱

• لباس شهرت و احکام پوشش

سؤال: معیار لباس شهرت چیست؟

جواب: لباس شهرت، لباسی است که پوشیدن آن برای شخص، به خاطر رنگ یا کیفیت دوخت یا مندرس بودن آن و علل دیگر، مناسب نیست؛ به طوری که اگر آن را در برابر مردم بپوشد، توجه آنان را به خود جلب نموده، انگشت نما

۱. آیت الله مکارم شیرازی: پاک است.

آیت الله سیستانی: اگر احتمال باشد که مصنوعی است یا از حیوانی است که ذبح اسلامی شده، پاک است.

آیت الله صافی گلپایگانی: اگر چرم بودن آن مشکوک فیه باشد، محکوم به طهارت است و فحوص، لازم نیست و اگر اطمینان به چرم بودن باشد و از بلاد کفر وارد شده باشد، محکوم به نجاست است (لگللبایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۰).

آیت الله نوری همدانی: (توضیح المسائل، ص ۴۰۷ و ۴۰۸، م ۲۰۵۸)؛ چرمی که از دست مسلمان در بازار اسلام گرفته شود، اشکال ندارد؛ ولی اگر انسان بداند که آن مسلمان آن را از دست کافر گرفته و تحقیق نکرده که از حیوانی است که به دستور شرع کشته شده یا نه، معامله آن، باطل و حرام و محکوم به نجاست است و اگر از دست مسلمان در بازار کفار گرفته شود، بنابراین احتیاط لازم، معامله آن باطل است؛ مگر آن که مسلمان، با آن معامله پاک بودن کند و احتمال بدهیم که پاک بودن آن را به دست آورده است (توضیح المسائل، ص ۴۰۷ و ۴۰۸).

می شود.^۱

• حکم صدای کفش

سؤال: صدایی که هنگام راه رفتن زنان از برخورد کفش آنان با زمین ایجاد می شود، چه حکمی دارد؟
جواب: تا زمانی که باعث جلب توجه و ترتب مفسده نشده است، فی نفسه اشکال ندارد.^۲

سؤال: آیا پوشیدن کفش های صدا دار، برای بانوان اشکال دارد؟

جواب: اکثر مراجع: اگر باعث جلب توجه مرد نامحرم و مفسده شود، پوشیدن آن اشکال دارد.^۳

تذکر: «خودنمایی» به منظور به گناه انداختن دیگری، حرام است؛ به طور مثال، اگر خانمی به گونه ای کفش یا لباس بپوشد که نگاه نامحرم به او جلب شود یا به او میل پیدا کند، حرام است. پوشیدن کفش پاشنه بلند، به خودی خود، اشکال ندارد؛ ولی در صورتی که باعث جلب توجه

۱. اجوبه الاستفتاءات، سوال ۱۳۶۱.

۲. همان، سوال ۱۳۶۲.

۳. امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، س ۶۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۳ و دفتر تمام مراجع.

نامحرم شود و وسیله ای برای خودنمایی و به گناه انداختن دیگران باشد، حرام است.^۱

• حکم کفش سیاه و براق

سؤال: آیا پوشیدن کفش سیاه براق توسط زن مؤمن، جایز است؟

جواب: اشکال ندارد؛ مگر آن که رنگ و شکل آن، باعث جلب توجه نامحرم و یا انگشت نما شدن او شود.^۲

• تشبه به جنس مخالف

سؤال: آیا پوشیدن چیزی که مخصوص زنان است، توسط مردان و برعکس، در خانه بدون قصد تشبه به جنس مخالف، جایز است؟

جواب: تا زمانی که آن را به عنوان لباس برای خود انتخاب نکرده باشند، اشکال ندارد.^۳

• نگاه کردن درون کیف دیگری

سؤال: اگر در کیف کسی باز باشد، نگاه ناخود آگاه

۱. سید محمد مسعود معصومی، احکام مجالس، میهمانی ها و رفت و آمدها، مسئله ۲۲۴.

۲. اجوبه الاستفتائات، سوال ۱۳۶۵.

۳. همان، سوال ۱۳۶۸.

انسان به آن چه حکمی دارد؛ آیا باید از صاحب آن حلالیت طلبید؟

جواب: عیب جویی و تفحص از عیوب دیگران، در اسلام منع شده است؛ ولی کار شما چون ناخواسته و غیر عمد بوده است، اشکالی ندارد و طلب حلالیت، لازم نیست.^۱

• راه رفتن در جا پای سگ در زمین خیس

سؤال: آیا اگر پس از باران که زمین خیس است، سگی از خیابان یا پیاده رورد شود و ما با کفش روی آن راه برویم، کفشمان نجس می شود؟

جواب: اگر آب باران یا آب دیگر، در گودالی جمع شود و کمتر از کرباشد، چنانچه بعد از قطع شدن باران، نجاست به آن برسد، نجس می شود.^۲ بنابراین، چون سگ، نجس است اگر بعد از قطع شدن باران، سطح خیس زمین (کوچه، خیابان، پیاده رو) با بدن سگ تماس پیدا کند، همان قسمت زمین، نجس خواهد شد و اگر کفش یا لباس یا بدن ما با آن قسمت زمین تماس پیدا کند آن هم نجس خواهد شد.

۱. اسلام کویت . www.islamquest.net

۲. توضیح المسائل (المحشی للإمام الخمینی)، ج ۱، ص ۴۹، مسئله ۴۶.

البته اگر بر زمین خیس که باراه رفتن سگ نجس شده، آفتاب بتابد و با گرمای آفتاب خشک شود، پاک می شود^۱ که در این صورت، باراه رفتن روی آن، کف کفش، نجس نخواهد شد.

• حکم عوض شدن کفش

اگر کفش او را ببرند و کفش دیگری به جای آن بگذارند، چنانچه بداند کفشی که مانده، مال کسی است که کفش او را برده، در صورتی که از پیدا شدن صاحبش مأیوس و یا برایش مشقت داشته باشد، می تواند آن را به جای کفش خودش بردارد؛ ولی اگر قیمت آن از کفش خودش بیشتر باشد، باید هر وقت صاحب آن پیدا شد، زیادی قیمت را به او بدهد و چنانچه از پیدا شدن او ناامید شود، باید با اجازه حاکم شرع، زیادی قیمت را از طرف صاحبش صدقه بدهد. و اگر احتمال دهد کفشی که مانده، مال کسی نیست که کفش او را برده، باید با آن معامله مجهول المالک نماید؛ یعنی از صاحبش تفحص کند و چنانچه از پیدا کردن او مأیوس شود، از طرف او به فقیر، صدقه بدهد.^۲

۱. همان، ص ۱۱۷ مسئله ۱۹۱.

۲. توضیح المسائل امام خمینی، مسئله ۲۵۸۱.

• حکم کفش‌های پیدا شده در اماکن زیارتی

سؤال: در آستان قدس رضوی، گاهی هزاران کفش گم شده موجود است؛ حکم این کفش‌ها را بیان فرمایید؟

جواب: کفش‌هایی که بدون صاحب در کفشداری‌های حریم‌های مطهره می‌ماند، باید از طریق اعلام کردن، به اطلاع عموم برسانند و بعد از یأس از پیدا کردن صاحبانش، آن‌ها را به مستحقین بدهند یا بفروشند و قیمتش را به آن‌ها بدهند.^۱

• کیف پولی جا مانده در ماشین

سؤال: یک سال و نیم پیش، یک کیف پول در ماشین این جانب جا مانده بود و هیچ نشانه‌ای نداشت؛ اطلاعیه‌هایی در محلی که احتمال می‌دادم مسافردر آن جا پیاده شده، به درودیوار کوچه و خیابان نصب کردم و همچنین در یکی از روزنامه‌ها چاپ نمودم؛ با توجه به توضیحات داده شده، تکلیف شرعی من چیست؟ لازم به ذکر است که کلّ وجه، مبلغ ۳۰۸۰۰۰ ریال می‌باشد که از محلّ این پول ۴۵۰۰۰ ریال به آن روزنامه و مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال به شخصی جهت چسباندن اطلاعیه‌ها به درودیوار دادم و باقیمانده وجه را خرج عروسی جوانی که برادر خودم

۱. فتوای آیت الله مکارم شیرازی. /portal.anhar.ir.

می باشد، کردم؛ اکنون تکلیفم چیست؟
جواب: نسبت به آن وجهی که برای عروسی داده اید، اگر نیازمند بوده، ما اجازه می دهیم و اشکالی ندارد؛ اما نسبت به آن چه هزینه کرده اید، اگر یقین به رضایت صاحب آن داشته اید، آن هم اشکالی ندارد؛ ولی اگر رضایت او محرز نباشد، نسبت به آن بدهکار هستید و احتیاط آن است که معادل آن را به شخص مستحق بدهید.^۱

سؤال: شخصی، کیف جیبی ای را که دارای پول و کارت شناسایی بود، پیدا کرد؛ آیا این شخص می تواند از این پول، مقداری برای فرستادن کیف به صاحبش از طریق پست خرج کند؟

جواب: چنانچه مخارج مختصری است، خودش بر عهده بگیرد؛ اما اگر مخارج سنگینی دارد و هیچ راهی برای رساندن به صاحبش جز صرف این مخارج نیست، می تواند از آن پول بردارد.^۲

راهنمای نگه‌داری از محصولات چرمی

از برخورد و قرار دادن اشیای تیزبرنده و سنگین روی

۱. همان.

۲. همان.

چرم، خودداری کنید.

برای تمیز کردن چرم، از یک دستمال مرطوب استفاده کنید؛ چون رطوبت بالا برای تمیز کردن چرم، مانند شست و شوی باعث از حالت در آمدن چرم می شود و به همین دلیل، بهتر است که در روزهای بارانی از وسایل چرمی استفاده نکنید و برای تمیزی وسایل چرمی، همراه یک بار، از واکس استفاده کنید. واکس، باعث نرم ماندن چرم و حافظ رنگ آن است. برای چرم مشکی بانخ دوخت مشکی، فقط از واکس مشکی استفاده کنید و برای چرم های رنگی، از واکس بی رنگ استفاده کنید. واکس های رنگی برای چرم های رنگی، باعث تغییر رنگ آن چرم به رنگ واکس می شود. برای جذب بهتر واکس، قسمت مورد نظر را کمی گرم کنید و به صورت دورانی واکس را با حجم کم بزنید. این عمل، باعث شفافیت خاص و براقی و زیبایی در چرم می شود.

کیف های چرمی دستی، به علت گران قیمت بودن و ظریفی خاص آن ها برای حمل مقدار زیادی از وسایل، مناسب نیستند؛ پس بهتر است که بیش از اندازه آن ها را پر و سنگین نکنیم.

بهتر است کیف های اداری و دستی را تا حد امکان به

صورت ایستاده بر روی زمین یا میز قرار ندهیم؛ بلکه آن‌ها را به صورت خوابیده روی زمین بگذاریم. عدم رعایت این نکته، باعث می‌شود که کیف شما تغییر شکل داده، بعد از مدتی حالت خود را از دست بدهد.

از قرار دادن محصولات چرمی در معرض نور مستقیم آفتاب و یا در نزدیکی بخاری، خودداری کنید؛ زیرا چرم طبیعی همیشه مقداری رطوبت دارد و وقتی در معرض آفتاب قرار گیرد، این رطوبت، خشک شده، به بافت چرم، آسیب می‌رساند و در نتیجه باعث تغییر رنگ آن می‌شود.

مراقب باشید که مواد شیمیایی با سطح چرم تماس پیدا نکنند؛ زیرا موادی مانند استون، با برخورد با چرم، باعث از بین رفتن رنگ چرم یا کم رنگ شدن آن می‌شود و ترمیم آن، بسیار مشکل است. در تماس استون با قسمت‌های چسب خوردهٔ منسوجات چرمی نیز باعث از بین رفتن خاصیت چسب و در نتیجه باز شدن آن می‌شود. این مشکل در چرم مصنوعی نیز به وجود می‌آید. در صورت بروز این مسئله، برای تعمیر، به فروشگاه‌هایی که محصول مورد نظر را از آن خریداری کرده‌اید مراجعه کنید؛ چون بعد از تعمیر آن توسط غیرمتخصص‌ها، تعمیر آن بسیار دشوار می‌شود. چرم طبیعی مانند پوست زنده، احتیاج به تنفس دارد

وگرنه، دچار پوسیدگی می‌گردد و به همین دلیل، اگر قصد دارید، برای مدتی از کالای چرمی خود استفاده نکنید، آن را داخل کیسه پلاستیکی قرار ندهید و به جای آن، از یک کیسه پارچه‌ای، استفاده کنید.^۱

طریقه نگهداری کفش

خشک کردن کفش

کفش‌های چرمی را هیچ‌گاه در آفتاب یا کنار بخاری و یا شومیه، خشک نکنید؛ بلکه داخل آن‌ها را با روزنامه خشک، پر کنید؛ تا رطوبت داخل آن‌ها گرفته شود و بعد از خشک شدن، روی آن را پولیش یا واکس بزنید.

واکس زدن کفش

همیشه قبل از واکس زدن کفش‌ها، گرد و غبار آن‌ها را با یک دستمال، پاک کنید اگر واکس شما تمام شده، می‌توانید روغن زیتون را با یک اسفنج، روی کفش بمالید و بعد با دستمال، اضافی روغن را پاک کنید. در این صورت، کفش‌های شما براق و تمیز خواهند شد.

گشاد کردن کفش کتانی

اگر کفش‌های کتانی شما تنگ شده‌اند کفش‌ها را

۱. کفش اگرست . www.existschoes.ir

شسته یا خیس کنید و همان طور بپوشید؛ تا خشک شوند. در این صورت، به اندازه پای شما می شوند.

پاک کردن شوره آب از کفش

در فصل زمستان، معمولاً روی کفش بر اثر راه رفتن در برف یا باران، شوره یا برفک می زند و در این صورت هر چه شما کفش را بشوید و یا واکس بزنید این لکه های سفید، پاک نمی شوند. برای حل این مشکل، با اسفنج آغشته به سرکه سفید، کفشتان را پاک کنید.

پاک کردن کفش جیر

برای پاک کردن کفش جیر، ابتدا از یک مداد پاک کن کمک بگیرید و لگه ها و خطوطی را که روی کفش افتاده، پاک کنید؛ سپس با یک برس نرم کفش، روی آن بکشید؛ تا گرد و غبار آن پاک شود. اگر بخشی از آن سفید شده، آن را با فاصله ۲۰ سانتی متر روی شعله شمع بگیرید؛ تا با دوده شعله شمع، آن قسمت، سیاه شود. گرفتن کفش جیر روی بخار کتری، به کفش شما جلای ویژه ای می بخشد.

پاک کردن کفش سفید ورزشی

روی کفش های سفید ورزشی تان، تا وقتی نومی باشند و هنوز آن ها را نپوشیده اید، کمی پودر نشاسته بپاشید؛ تا

آسان تر تمیز شوند.

پاک کردن کفش های مردانه

کفش های مردان، معمولاً خیلی زود کثیف می شوند. بنابراین، اگر همسر شما بعد از یک روز کاری، با کفش های خاک آلود وارد خانه شد، نگران نباشید. ابتدا با دستمال و در صورت نیاز با دستمال مرطوب، کثیفی کفش را پاک کنید و بعد با کمک یک مسواک کهنه، خاک و غبار کناره های کفش را پاک کنید و کمی روغن زیتون به کفش بمالید و یک ساعت بعد با فرچه کفش ها را واکس بزنید.

پاک کردن کفش های کتانی

کفش های کتانی، خیلی زود کثیف می شوند. بهترین روش برای تمیز کردن آن ها، استفاده از شامپوی فرش برای شستن این کفش هاست. برای این کار، طبق دستورالعمل شامپوی فرش، عمل کنید.

پاک کردن کفش های روشن

کفش های سفید و روشن لاستیکی را می توانید با خمیر دندان، تمیز کنید. برای این کار، خمیر دندان یا شیر پاک کن را روی تکه ای پنبه بمالید و بعد از تمیز کردن کفش، با آب روی لکه های کفش بمالید.

برطرف کردن صیقلی کف کفش

اگر تخت کفش شما صیقلی است، کاغذ سمباده خیلی خشن و زبر روی آن بمالید و یک ورق سمباده رازیر هر تخت بچسبانید.

پاک کردن پاشنه کفش

پاشنه‌های نوک تیز کفش خانم‌ها، خیلی زود صدمه دیده، لگه دار می‌شوند؛ بنابراین، از اسپری رنگ ماشین استفاده کنید که باعث دوام بیشتر پاشنه کفش می‌شود.

صاف نگه داشتن چکمه بلند

زمانی که می‌خواهید چکمه‌های بلند خود را در کمد نگه‌داری کنید، می‌توانید چند ورق روزنامه را لوله کنید و در ساق چکمه قرار دهید و یا حوله‌ای دور لوله کاغذی دستمال آشپزخانه بپیچید و درون چکمه‌هایتان قرار دهید^۱.

توصیه‌هایی برای دوام بیشتر کفش

اگر می‌خواهید کفش‌هایتان بیشتر دوام داشته باشند امور زیر را رعایت کنید:

۱. کفش‌ها را بعد از هر بار پوشیدن، در معرض هوا قرار دهید.

۲. داخل آن‌ها روزنامه باطله بگذارید، این کار علاوه بر گرفتن رطوبت و عرق داخل کفش، مانند قالبی شکل کفش را حفظ می‌کند.
۳. کفش‌ها را مرتباً از گرد و خاک، پاک کنید و حداقل هفته‌ای یک بار واکسن بزنید.
۴. اگر کفشتان را شسته‌اید، آن را کنار بخاری خشک نکنید، زیرا حالت سفیدک و شوره‌زدن پیدا می‌کند و بدین منظور، داخل آن را از روزنامه پر کنید و در محلی قرار دهید که در معرض جریان هوا باشد؛ تا کاملاً خشک شود.
۵. اگر پاشنه کفش شما ساییدگی پیدا کرده است، قبل از آن که کاملاً از بین رود، آن را تعمیر کنید.
۶. برای ایجاد درخشندگی و برق بیشتر، قبل از واکس زدن کفش‌های چرمی، کفش را با وازلین، کاملاً چرب کنید و بعد واکس بزنید.
۷. برای پاک کردن لکه چربی از روی کفش چرمی، یک پارچه را به کمی استون آغشته ساخته، روی لک‌آ چربی بمالید.
۸. اگر سطح خارجی کفش شما ساییده شده و واکس نمی‌گیرد، ابتدا تکه‌ای سیب‌زمینی خام روی آن بمالید؛ سپس واکس بزنید. در این صورت، کاملاً براق می‌شود.

۹. لکه‌های روی کفش سفید را با کمی محلول سفیدکننده حاوی پراکسید، از بین ببرید.
۱۰. اگر پوست روی کفش شما خراشیده شده، از مداد شمعی بچه‌ها کمک بگیرید. نوک مداد شمعی را روی قسمتی که کنده شده، بمالید و بعد با یک پارچه لطیف و واکس بی‌رنگ، روی آن را براق کنید؛ تا اثر خراشیدگی از بین برود.
۱۱. برای از بین بردن لکه قیر یا چربی از روی سطح کفش، به ویژه کفش‌های سفید، از استون استفاده کنید.
۱۲. پاشنه‌های کفش را نخوابانید؛ زیرا این کار موجب پادرد شده و از زیبایی و دوام کفش هم کاسته می‌شود. همراه کفش یک قالب هم برای آن تهیه کنید و همیشه بعد از استفاده، کفش‌ها را تمیز کرده قالب را در داخل کفش بگذارید؛ تا هم عمر کفش طولانی‌تر شود و هم شکل آن تغییر نکند!

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. معین، محمد: فرهنگ معین، تهران ۱۳۶۳ ش.
۳. حسینی، سید مجتبی: رساله دانشجویی، نشر معارف، تنظیم و نظارت، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها.
۴. طبرسی، حسن بن فضل: مکارم الأخلاق، چاپ چهارم، قم ۱۳۷۰ ش.
۵. شهری، جعفر: قلم سرنوشت، انتشارات معین، تهران ۱۳۷۸.
۶. طریحی، فخرالدین: مجمع البحرين، کتابفروشی مرتضوی، چاپ سوم، تهران ۱۳۷۵ ش.
۷. ابن فارس، احمد بن فارس بن زکریا: معجم مقاییس اللغة، محقق و مصحح، عبد السلام محمد، هارون، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، قم ۱۴۰۴ ق.

۸. جوهری، اسماعیل بن حماد: **الصحاح**، تاج اللغة و صحاح العربية، محقق و مصحح، احمد عبد عطار ۳۳. الغفور، دار العلم للملايين، چاپ اول، بیروت ۱۴۱۰ق.
۹. صدوق، محمد بن علی: **ثواب الاعمال و عقاب الاعمال**، دارالشریف الرضی للنشر، چاپ دوم، قم ۱۴۰۶ ق.
۱۰. صدوق، محمد بن علی: **من لا یحضره الفقیه**، محقق و مصحح، علی اکبر غفاری، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، قم ۱۴۱۳ق.
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب: **الکافی**، محقق و مصحح، علی اکبر غفاری، محمد آخوندی، دار الکتب الإسلامیة، چاپ چهارم، تهران ۱۴۰۷ق.
۱۲. صدوق، محمد بن علی: **الخصال**، محقق و مصحح، علی اکبر غفاری، انتشارات جامعه مدرسین، چاپ اول، قم ۱۳۶۷ش.
۱۳. طبرسی، فضل بن حسن: **الآداب الدینیة للخزانة المعینیة**، ترجمه احمد عابدی، نشر زائر، چاپ اول، قم ۱۳۸۰ش.
۱۴. مطهری، مرتضی: **مجموعه آثار**، انتشارات صدرا، چاپ اول، قم.
۱۵. خمینی، سید روح الله: **توضیح المسائل (محشّی)**، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ هشتم، قم ۱۴۲۴ق.
۱۶. خمینی، سید روح الله: **استفتائات**، دفتر انتشارات اسلامی،

- چاپ پنجم، قم ۱۴۲۲ ه ق.
۱۷. خمینی، سید روح الله: **تحریر الوسيلة**، ترجمه علی اسلامی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۲۵ ق.
۱۸. **فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت** علیهم السلام، زیر نظر محمود هاشمی شاهرودی، موسسه دایره المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، قم.
۱۹. **جهان کفش**، سال سیزدهم، خردادماه ۸۵، شماره ۱۰۲.
۲۰. طوسی، محمدبن حسن: **تهذیب الأحکام**، محقق و مصحح: حسن موسوی خراسانی، دار الکتب الإسلامية، چاپ چهارم، تهران ۱۴۰۷ ق.
۲۱. عاملی، محمد بن حسن: **وسائل الشیعة**، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، چاپ اول، قم ۱۴۰۹ ق.
۲۲. صدوق، محمدبن علی: **عیون أخبار الرضا** علیه السلام، محقق و مصحح، مهدی لاجوردی، نشر جهان، چاپ اول، تهران ۱۳۷۸ ق.
۲۳. اردبیلی، احمد بن محمد: **مجمع الفائدة و البرهان فی شرح إرشاد الأذهان**، جامعه مدرسین حوزه علمیه، چاپ اول، قم ۱۴۰۳ ق.
۲۴. انصاری، مرتضی: **صراط النجاة (المحشى)**، کنگره جهانی

- بزرگداشت شیخ اعظم انصاری، چاپ اول، قم ۱۴۱۵ ق.
۲۵. اشتهاوردی، علی پناه: مدارک العروة، دار الأسوة للطباعة و النشر، چاپ اول، تهران ۱۴۱۷ ق.
۲۶. عقاید اسلام در قرآن.
۲۷. رشیدرضا، محمد: تفسیر القرآن الحکیم، بیروت: دارالکتب العلمیة، ۱۴۲۰ ق؛
۲۸. قرآن منشور زندگی.
۲۹. نیشابوری، علی بن احمد واحدی: اسباب النزول الآیات، قاهره ۱۳۸۸/۱۹۶۸.
۳۰. قرآن و طب.
۳۱. دهخدا، علی اکبر: لغت نامه دهخدا، تهران ۱۳۷۷ ش.
۳۲. مطهری، مرتضی: خدمات متقابل اسلام و ایران، نشر صدرا، تهران ۱۳۸۰.
۳۳. دانشنامه جهان اسلام، زیر نظر غلامعلی حداد عادل، تهران، بنیاد دائرة المعارف اسلامی، ۱۳۸۲ ش.
۳۴. الکلیایگانی، محمد رضا: مجمع المسائل.
۳۵. زندگی، کسب و کار.
۳۶. فلاح السائل و نجاح المسائل.
۳۷. خامنه‌ای، سید علی: اجوبة الاستفتاءات.
۳۸. مکارم شیرازی، ناصر: استفتاءات.

۳۹. معصومی، سید محمود: احکام روابط زن و مرد.
۴۰. طبرسی، علی بن حسن: مشکاه الانوار فی غرر الاخبار، تحقیق، مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث، انتشارات کتابخانه حیدریه.
۴۱. آیین بهزیستی در اسلام.
۴۲. فلاح زاده، محمد حسین: آموزش فقه.
۴۳. قرائتی، محسن: تفسیر نور، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، تهران ۱۳۸۳ش.

منابع اینترنتی

۱. fa.wikipedia.org/wiki/چرم.
۲. www.existsshoes.ir.
۳. <https://fa.wikipedia.org/wiki/کیف>.
۴. fa.wikipedia.org/...کیف_پول.
۵. <https://fa.wikipedia.org/wiki/کفش>.
۶. wikipedia.org/wiki چکمه
۷. wikipedia.org چمدان
۸. www.existsshoes.ir.
۹. www.jonbeshnet.ir.
۱۰. www.islamquest.
۱۱. portal.anhar.ir.
۱۲. www.tebyan.net.
۱۳. vista.ir.